

Patrióták, szuverének és a többség

Semmi nem képezi le pontosabban az Európai Unió és a magyar tagállam közötti bonyolult helyzetet mint az a tény, hogy nem Orbán Viktor miniszterelnök hívta meg Magyarországra a második öt évre megválasztott Ursula von der Leyen-t. Magyar Péter tette ezt meg, miután a Tisza Pártjával belépett az Európai Néppárt frakciójába – abba a frakcióba, amely az Európai Bizottság régi-új elnökének a háttérországa. Azt a frakciót hagyta el Orbán három évvel ezelőtt hosszantartó összeveszés után.

Az Európai Néppárt (angol rövidítés: EPP) tagpártjai ugyan nem fényesen, de megnyugtató előnnyel nyerték meg a június 9-ig megtartott választásokat az Európai Parlamentbe (EP) – lásd a grafikát. Von der Leyenre 401 képviselő szavazott, ami 40-nel több, mint a megválasztáshoz szükséges abszolút többség, és véletlenül pontosan annyi, mint a Néppárt, a Szocialisták és Demokraták (S & D) és a liberális Renew Europe-frakció képviselőinek összege. A 720 tagú képviselő-testületben 284-en szavaztak ellene, 15-en tartózkodtak. Mivel a szavazás titkos volt, nem tudni pontosan, hogy a centrupártok egységesen von der Leyen mögé álltak-e, vagy netán egyes zöldpártiak és mások is a volt német védelmi miniszterre szavaztak-e.

Biztosan tudni, hogy kik szavaztak ellene. A két nagy jobboldali frakció, az Orbán által Bécsben alapított Patrióták Európáért (Pfe) és az Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR), illetve a szélsőbal The Left már a szavazás előtt bejelentette a „nem”-et. Közben létrejött a 25 képviselőt összefoglaló Szuverén Nemzetek Európája (ESN), amely minden ellenéz, ami a politikai palettán nem jobbra áll tőle. De ez csak 233 szavazat lenne, tehát a Zöldek és a Függetlenek között is akadhatott elutasítás.

elnökválasztáson „várható áttöréssel”, tehát Orbán reményei szerint Donald Trump győzelmével.

A számjátékokat lehetne még folytatni, mert a pártcsaládok teoretikusan egyformák lehetnének: A Mandiner nevű Orbán-párti online-újság kiszámolta, hogy az Európai Néppárt 188 képviselőjével szemben áll 187 jobboldali. Ha már itt tartunk, össze lehetne adni a 136 szocialistát és a 46 szélsőbal is. Mindkét addíciót azonban erősen meg lehet kérdőjelezni, hiszen a 187 jobboldali képviselő három frakcióba oszlik, amelyek nem éppen jó barátságban vannak egymással. Ez a Patrióták alapításánál is már egyértelmű volt. Mikor a francia jobbszélső Marine Le Pen eldöntötte, hogy a Rassemblement National (Nemzeti Tömörülés) átvált a Patriótákhoz, úgymond halálra ítélte az eddigi frakcióját, az Identitás és Demokráciát (ID), mivel majdnem rögtön követte őt Matteo Salvini olasz miniszterelnök-helyettes Lega Nord-ja és több apró jobbszélső párt. Salvini talán mindenhol jól érzi magát, ha nincs a közelben főnöknője, Giorgia Meloni. Ugyanúgy elmondható, hogy Meloni és Le Pen nem tűrik egymást, tehát az olasz díva marad az ECR-családban.

A „kiüresült” ID helyett ugyanis keletkezett egy harmadik jobboldali pártcsalád: Az ID-ből az európai választások előtt kitett Alternative für Deutschland (AfD) vezetésével létrejött a Szuverén Nemzetek Európája (ESN), amelynek a magyar Mi Hazánk egyetlen képviselője is tagja, 24 másik képviselővel együtt.

A Mandiner itt már többséget lát: „Ha pedig az EPP-ből a szlovén, Jansa-féle SDS és az RMDSZ is együtt voksol, együtt tart az előbbiekkal, amire bőven van esély, akkor a három jobboldali pártcsalád együtt az EPP fölé nő.”

Szent István szobra
Kecskemét, 2001, bronz
(fotó: Legeza László)

Magyarok Nagyasszonya
Királyhelmec, 2022, bronz
(fotó: Török Máté)

előtti legjobb szövetségese, a hosszú évekig kormányzó lengyel Jog és Igazságosság (PiS) is inkább az ECR-t erősíti tovább.

Orbán Viktor több alkalommal arról fantáziált, hogy „be fogjuk venni Brüsszelt”. Egyelőre inkább az ellenkezője történik: Az Euractiv és az Euronews írták meg, hogy az Európai Néppárt meg egyezett két partnerével (a Szocialisták és Demokratákkal és a Renew Europe-pal), hogy megakadályozzák a Patrióták

és az ESN politikusainak magas pozícióba jutását az Európai Parlamentben. A nyitó ülésen megvalósult a „karan-tén-terv”, a folytatás talán a november 5-i amerikai választások után lesz felismerhető. Hogyan is fogalmazott Orbán a Kossuth Rádióban? „Tartom azt az előrejelzésemet, hogy az év végére a patrióták a nyugati világban – Európában és az Egyesült Államokban – többségbe fognak, fogunk kerülni.”

MARTOS PÉTER

Az ellenzéki oldal átrendeződését hozták a magyarországi választások

(Munkatársunktól) Először rendeztek Magyarországon egy napon, június 9-én európai parlamenti (EP) és önkormányzati választásokat. Az eredmények nagyrészt igazolták az előrejelzéseket, de meglepetések is születtek. Számítani lehetett ugyan a 2022-es parlamenti választás előtt alakult, de végül képviselőket nem állító, és a mostani választásokra a magyar politikai élet új szereplője, Magyar Péter által újraélesztett Tisztelet és Szabadság (TISZA) párt sikerére, de annak mértéke felülmúlta a várakozásokat, miközben a többi ellenzéki párt a vártnál is gyengébben szerepelt.

Az EP-választásokat meggyőző fölényrel (44,82 százalék) újra a Fidesz-KDNP nyerte meg, de korábbi 13 mandátumból kettőt elveszített. Második helyre futott be 29,6 százalékkal (7 mandátum) a TISZA, harmadik a Demokratikus Koalíció–Magyar Szocialista Párt–Párbeszéd baloldali koalíció lett 8,03 százalékkal, ami két mandátumot jelent a korábbi 5 helyett a DK számára (az MSZP-nek és a Párbeszédnek nem jutott mandátum). Végül bekerült újoncként 6,71 százalékkal, egy mandátumot szerezve az ellenzéki, nemzeti konzervatív Mi Hazánk is.

Kiesett viszont az EP-ből a liberális Momentum (3,7 százalék), amelynek eddig két képviselője volt, valamint az egykor radikális nemzeti Jobbik (0,99 százalék), amely ma konzervatív párt-

ként határozza meg magát. de az elmúlt években a baloldali ellenzékkel lépett sikertelennek bizonyult választási szövetségre. A Momentum az a párt, amely a magyar olimpiai pályázat „megfűrészával” (Nolimpia kampány népszavazásért) kezdte karrierjét, majd arra volt büszke, hogy mennyi uniós pénz Magyarországtól való visszatartásában játszott szerepet, mondván, hogy ezek a „Fideszt és klientúráját gazdagítják”.

Működésük sokak szerint kimeríti a hazaárulás fogalmát, de ők ezt pont fordítva látják. A sors fintora, hogy bukásuk éppen a párizsi olimpia évében történik, amelyhez a magyar pályázat kiütésével nekik is közük van.

A Fidesz-KDNP némileg veszített súlyából, de mostani eredménye is kétharmados többséget jelentene egy parlamenti választáson. Választási jelszavuk – „nem a háborúra, a migrációra és a genderre” – támogatásra talált a szavazók többségének körében. A kisebb ellenzéki pártok a megsemmisülés határára kerültek. Két ellenzéki formáció, a Magyar Szocialista Párt és a Lehet Más a Politika kiesett az EP-ből.

Az „ellenzékváltás” nyertese a TISZA párt lett, amely felmérések szerint azonban nemcsak a pártjaikkal elégedetlen ellenzéki szavazókat szívtá el, de a Fidesz táborából is vitt el szavazatokat. Üstökösszerű megjelenése figyelmeztetés a kormánypárt számára, rávilágít

Folytatás a 2. oldalon

Orbán Viktor már a szavazás előtt kimondottan elégedetten nyilatkozott a „nemzeti, szuverenista oldal” erősödéséről. „Nagy előretörést értünk el, a harmadik legnagyobb parlamenti frakció lesz a mienk, lesz majd hamarosan második is, aztán majd meglátjuk”, mondta a Kossuth Rádióban, „de áttörést még nem értünk el”. De jönnek még új választások, ahol „szerintem áttörést tudunk elérni”, kiegészítve az amerikai

Orbán eredeti elvárása az volt, hogy új szövetségese, a szlovák miniszterelnök Robert Fico Smer-pártja és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) is belép a Patriótákhoz. Az autoriter-szociáldemokrata Fico független akar maradni, az erdélyi mozgalom jól érzi magát az Európai Néppártban.

Meloni távolmaradása még jobban „gyengíti” a Patriótákat. És mi több: Az ukrajnai háború körüli nézeteltérések

Az ellenzéki oldal átrendeződését hozták a magyarországi választások

Folytatás az 1. oldalról

a magyar társadalom egy jelentős szeletének elégedetlenségére (1,3 millió szavazó). A már 14. éve kétharmados többséggel kormányzó Fidesz–KDNP koalíciót többek között azzal vádolják, hogy visszaél túlhatalmával, egyeztetés nélkül viszi keresztül elképzeléseit, és eltűri „klientúrája” hivalkodó gazdagodását. Emellett valószínűleg sokan egyszerűen ráuntak, és valami újat akarnak.

Ezt az újat Magyar Péterben és a TISZA pártban találták meg. A korábban teljesen ismeretlen 43 éves politikus kitűnően kezeli a közösségi médiát, diavatosan öltözködik, jó megjelenésű, fiatalos. Leegyszerűsített üzeneteket küld rá messiásként tekintő híveinek, bírálja a jelenlegi teljes politikai garnitúrát, azt mondja, hogy a Fidesz és fő ellenfele, a Demokratikus Koalíció (Gyurcsány Ferenc pártja) valójában összejátszanak, és ennek köszönhető Orbán Viktor hatalmon maradása, hogy a miniszterelnök háborúellenes retorikája is csak ezt a célt szolgálja, vagy hogy a kormánypárt propagandagépezete félrevezeti a közvéleményt, és lejáratozó akciókat alkalmaz ellenfeleivel szemben.

Volt feleségével, Varga Judittal, a későbbi igazságügyi miniszterrel együtt éveken át Brüsszelben élt, ahol felesége az Európai Parlament politikai tanácsadója, majd Áder János volt köztársasági elnök csapatának tagja volt. Magyar Péter a volt felesége és az előző államfő, Novák Katalin lemondásához vezető ideje februári „kegyelmi botrány” után a teljes ismeretlenségéből lépett a nyilvánosság elé. Akkor még fogadkozott, hogy nem tervez politikai pályafutást, nem alapít pártot, de leleplezéseivel „atombombát fog robbantani”, amely elsöpri az orbáni Nemzeti Együttműködés Rendszerét. Mozgalmat hozott létre Talpra Magyarok Közössége néven, de később, mivel indulni szándékozott az EP-választáson, szüksége lett pártra. Homály fedi, hogyan került képbe az addig teljesen ismeretlen, inaktív TISZA párt, amelyhez neki semmi köze nem volt.

Sokakban visszatetszést keltett, hogy a volt feleségével korábban titokban rögzített, bizalmas politikai információkat is tartalmazó magánbeszélgetéseit annak tudta és beleegyezése nélkül nyilvánosságra hozta. Ennek ellenére hetek alatt tömegek álltak mögé, több tíz- és százezres nagygyűléseken elragadtatással hallgatták, ünnepelték.

Varga Judit ezt követően hosszú videófelvételen tárta fel viharos házasságuk és válásuk történetét (három gyermekük van). Ebből kiderült, hogy férje verbálisan súlyosan bántalmazta, bizalmával visszaélt. A Fideszre és annak egyes vezető politikusaire vonatkozó „leleplezéseket” Varga Judit cáfolta. Magyar Péter, bár korábban többször leszögezte, hogy nem vágyik európai parlamenti karrierre (szerinte ez „kamuállás havi 20 ezer euróért”), végül mégis pártjának listavezetője lett, és ki is megy Brüsszelbe. Szereti a luxus életvitelt, amihez hozzászokott. Hatalmas egója, arroganciája, botrányai sem ártnak népszerűségének.

A TISZA párt programjáról lózungokon kívül keveset tudni, igazi „sötét ló”.

A legfontosabb kérdésekben (pl. háború, migráció) Magyar Péter nem foglalt állást. Komolyabb előzetes vizsgálat nélkül azonnal felvették pártját az Európai Néppártba, ahol végre kénytelen lesz színt vallani Magyarországot érintő fontos ügyekben. Egyelőre egy Orbán Viktort moszkvai és pekingi látogatása miatt elítélő EP-határozat szavazásánál a TISZA tartózkodott.

Az önkormányzati választásokat országosan szintén a Fidesz nyerte meg, a vármegyék többségében 50 százalékos feletti eredménnyel (a TISZA csak Budapesten állított jelölteket, mert nem volt ideje a pártszervezésre vidéken). Második lett a Mi Hazánk 10–20 százalékos közötti eredményekkel, harmadik a DK 10–12 százalékos és negyedik a Momentum átlagosan 6–10 százalékos közötti szavazataránnyal.

Budapesten a kormánypárt és a TISZA egyaránt 31,25 százalékos szerezett (10–10 képviselő), a DK–MSZP–Párbeszédnek 18,75 százalékos (6 mandátum) jutott, az LMP és a Kétfarkú Kutypárt azonos, 9,37 százalékos eredményt ért el (3–3 képviselő). Borítékolható, hogy miután a fővárosi közgyűlésben az újraválasztott Karácsony Gergely főpolgármesternek (aki a DK–MSZP–Párbeszéd listavezetője volt) nincs meg a szükséges többsége, a költségvetés és más fontos határozatok elfogadása nehézségekbe fog ütközni, hacsak a TISZA nem fog össze a baloldallal vagy a Fidesszel, ami újabb színváltásra fogja kényszeríteni Magyar Péter pártját.

A főpolgármester-választáson Karácsony Gergely és az LMP által támogatott, jelentős közlekedésfejlesztési és irányítási tapasztalatokkal rendelkező, az LMP által támogatott Vitézy Dávid csaknem azonos, az előbbi 47,51, az utóbbi pedig 47,50 százalékos eredményt ért el. Szentkirályi Alexandra, a Fidesz–KDNP jelöltje az utolsó pillanatban visszalépett Vitézy Dávid javára, hogy Karácsonyt le lehessen váltani, de ez nem sikerült. A szoros eredményt többszöri újrászámolás követte, végül 293 szavazattal Karácsonyt hozták ki győztesnek.

A regnáló főpolgármester az elmúlt öt évben ígéretei többségét nem teljesítette, alig tud valamilyen kézzelfogható eredményt felmutatni a Lánchíd és a Blaha Lujza tér felújításán kívül. Fidesz által támogatott elődje, Tarlós István 200 milliárd forint tartalékkal adta át a kasszát, amelyet ő teljesen kiürített, és a fővárost a jobboldali ellenük szerint csődközelbe helyezte. Tevékenysége főleg a kormány bírálatára és állandó panaszkodásra szorítkozott. Közmondásos az autósok elleni hadjárata, a kerékpársávok és azokat védő karók, a forgalomlassítás, a dugók, a 30 km/órás táblák, „méhlegelők” (fűnyírás helyett) létesítése, miközben egyre több a hajléktalan az aluljárókban és az utcákon. De a jelek szerint a budapestiek csekély többsége mégis inkább rá szavazott, nehogy egy Fidesz által támogatott jelölt kerüljön a főpolgármesteri bársonyszékbe. Eddigi politikai teljesítményét látva sokan kétségbe vonják, hogy ki fogja tölteni újabb öt éves mandátumát.

A következő, következő amerikai elnök

Nem. Nem elírás, nem a nyomda öröme, még csak nem is a nagy nyári meleg következménye a fenti cím. Javában zajlik, sőt valószínűleg dűl az elnökválasztási kampány Amerikában, melynek legfontosabb fejezete most került megvalósításra. Nem a Trump elleni merényletre gondolok, természetesen, hanem arra, hogy a július közepén megtartott Republikánus Nemzeti Konvención Trump megnevezte a maga mellé társul választott alelnök-jelöltjét, J.D. Vance ohioi szenátor személyében.

Ha az amerikai elnök a világ legerősebb embere, az alelnök kicsit olyan, mint egy tartalékos játékos és alvó ügynök keveréke. Szekundál az elnöknek, mindent megfigyel, különösebb hatalom nélkül. Az alelnökökből általában elnökök lesznek a dolgok normális menete szerint, miután az aktuális elnök kitöltötte egy vagy két mandátumát, esetleg hirtelen, rendkívüli események folytán, amennyiben az elnökkel valami történik, például agyonlövik, mint Kennedy-t, esetleg lemond, mint Nixon. Minden mélyértelmű következtetési szándék nélkül, pusztán érdekességképpen jegyzem meg, hogy a 46 amerikai elnökből mindmáig négyet agyonlőttek, de csak egyetlen egy mondott le...

Lehet, hogy az alelnök személye kevésbé jelentős, de azt mondom: nézd meg jól az alelnököket, mert elnök lesz belőle. Amióta Trump J.D. Vancet alelnökként kihirdette, a sajtó a szokásosnál is többet foglalkozik személyével. Mikor első elnöki kampánya folyamán Mike Pence-t nevezte meg Trump, közelről sem volt ekkora az érdeklődés. Vance sokkal karakteresebb figura, mint Pence, közelről sem annyira gátlásos és korlátolt, mint az előbbi, viszont messze ambiciózusabb. Megfilmesített, bestsellerré lett Hillbilly elegy című önéletrajza megadja erre a magyarázatot: Vance társadalmilag „alulról”, a Rust Belt – „rozsdás övezet” – ipari városának, Middletown-nak egyik munkáscsaládjából származik és önerőből kapaszkodott fel az anyagi és politikai siker magaslataira, bizonyítva, hogy él még az amerikai álom, ráadásul tengerészgyalogosként Irakban is szolgált, ami az ő férfias sarmjának, de az amerikai hadsereg nimbuszának is mindenképpen jót tesz.

Trumpról nem lehet azt állítani, hogy sértődékeny vagy haragtartó lenne: 2016-ban Vance még „Amerika Hitlerének” nevezte őt, és nagyon kritikusan nyilatkozott Trump viselt dolgairól, ma mégis alelnök-jelölt minőségben, Trump társaként indul a választásokon, az időközben kőkemény MAGA (Make America Great Again) neofita Vance. Mind Trump, mind Vance született pragmatista politikusok, akik változó véleménynyilvánításai mellett pontosan tudják, hogy mit akarnak: hatalmat.

Amióta Vance hivatalos jelölt lett, többet foglalkozik vele a sajtó és a közvélemény, mint Trumppal, aki végre kis levegőhöz jutott és megpihen. Vance társul választásával, Trump mindekelőtt a rozsdás övezet ingadozó államai – Michigan, Ohio, Pennsylvania, Wisconsin – munkásságának a számára

való tömeges megnyerését várja. Vance sokkal fiatalabb, képzettebb és okosabb, mint Trump. Nincs meg benne az idős showman megnyerő komolytalansága, ő komolyan beszél. Akkor is, mikor talvaly azt mondta a sajtónak, hogy a legkevésbé sem érdekli őt Ukrajna sorsa, és a legutolsó Ukrajnának szánt amerikai megsegély egyik legvehemens ellenzője volt. Amerika NATO-ból való kilépésével vagy bentmaradásával esetleges leendő főnökével ellentétben nem játszadozik, de alapelvűen leszögezi, hogy Amerika lányait és fiait többé nem küldené a világ megrendszabályozására. Maradjanak csak otthon és vigyázzák az Egyesült Államok biztonságát. Igazi nacionalista, egyáltalán nem birodalmi gondolkodás.

Trumpnak növekvő esélye van nyerni, különösen amióta Biden kognitív képességei teljesen csütörtököt mondtak: Zelenszkij elnököt a NATO-csúcstalálkozóán Putyin elnökként szólítva pódiumra hívni minden eddigin túltett! Hogy lehet a két halálos ellenséget így összetéveszteni? Végül a demokraták cselekedtek, és Bident visszaléptették. A jelek szerint Kamala Harris alelnök lesz az új elnökjelöltjük.

Trump győzelmétől vagy vereségétől függetlenül, új politikai csillag születik az Egyesült Államokban. J.D. Vance nagy nyilvánosságot kap és odafigyelnék rá. Nem kétséges, indulni fog a 2028-as választásokon, ha pedig Trump lesz újra az elnök, még egyenesebb út áll előtte a hatalomhoz. Rákérdeztek, mit tett volna Mike Pence helyében a Capitolium ama ominózus sötét januári napján, mikor Pence, minden korlátozása ellenére, de demokratikus gondolkodású amerikai hazafiként, Trump minden követelőzése ellenére sem állította le az új elnök, Biden beiktatását. A kérdésre Vance gondolkodás nélkül válaszolta: ő Mike Pence helyében eleget tett volna Trump kérésének...

Ladies and gentlemen! Hölgyeim és uraim! Az Egyesült Államok lehetséges következő, következő elnöke: J.D. Vance!

MÁSRÉTI KATÓ ZOLTÁN

PÓSA ZOLTÁN

**HADD MENJEK,
ISTENEM ...**

*A Sinájnak hegyén
Égő csipkebokor
Fárosa mutatja
Hogy velünk vagy, Uram
Kezedbe ajánlom
Lelkedre testálom
Szenvedésben magam
Fiadnak testében
Táruel élénk az út
Az egyetlen amely
Ős-tisztaság kehely
S hozzád visz Istenem
Csak feléd nyit kaput
Tiéd az életem*

A 2024-es szlovákiai európai parlamenti választások magyar szemmel

Az ország EU-csatlakozása óta, az elmúlt 20 évben Szlovákiából összesen **hat magyar nemzetiségű személy szerzett európai parlamenti mandátumot, melyeken öt személy osztozott**, mindnyájan az Európai Néppárt keretében tevékenykedtek. A Progresszív Szlovákia képviselőjében Ódor Lajos volt miniszterelnök került az Európai Parlamentbe 2024-ben.

A szlovákiai magyarok számára **utolsó sikeres 2014-es európai parlamenti választáson** az MKP 36.629 szavazattal, 6,53%-os eredménnyel, míg a Most-Híd 32.708 szavazattal, 5,8%-os eredménnyel egy-egy mandátumot szerzett. **2019 óta nincs képviselő a szlovákiai magyarságnak az Európai Parlamentben.**

A sorozatos választási kudarcok után 2021 szeptemberében az MKP, valamint a Most-Híd formálisan beolvadtak a Magyar Közöségi Összefogásba, ezzel **Szövetség – Magyarok. Nemzetiségek. Régiók.** néven létrejött a magyarok új egységpártja, és ismét reális közelségbe került a szlovák és az európai parlamenti képviselő. A 2023-as szlovák parlamenti választások előtt azonban újra felszínre kerültek a korábbi feszültségek, váratlan személyi és szervezeti változások a Híd képviselőinek távozását eredményezték a pártból. Bár a **Szövetség 130 183 szavazattal (4,38%-kal)** a pártszakadás óta a legjobb eredményt érte el, de ez sem volt elegendő a parlamentbe jutáshoz. A 355.000 szlovákiai magyar nemzetiségű választópolgárból hozzávetőlegesen 36% szavazott a Szövetségre, a választáson résztvevő 220-225 ezer magyar nemzetiségű választó 60%-a, de akár 90–95 ezres magyar szavazótábor más, leginkább szlovák párt-ra voksolt. A kormányzó Smerre a szlovákiai magyarok 10 százaléka szavazott, majd a Progresszív Szlovákia és az Egyszerű Emberek Pártjára (OLaNO) 7–7 százalék, őket követte a köztársasági elnök volt pártja, a Hlas több mint 5 százalékkal.

A **szlovák kormányok** szlovákiai ma-

gyarokkal kapcsolatos **politikája** az elmúlt több mint 30 esztendőben a nyíltan asszimilációra törekvő megközelítéstől a közöség integrálásáig, kormányzati bevonásáig húzódó spektrumon rajzolható le. Az önálló állam több mint 30 éve alatt nem született a kisebbségek jogait, védelmét szabályozó törvény. Joggal tehetjük fel a kérdést, **miért csökkent 1991-től a szlovákiai magyarok száma és aránya 567.296-ról (10,8%-ról) 2021-re 422.065-re (7,8%),** mennyiben a felvidéki magyarság megmaradási szándéka, a szlovák kormánypolitika nemzetállam-építése és a magyar kormányzat támogatásának hatékonysága környékén, esetleg mind-egyikben kereshetjük az okokat.

Mik az **okai az ilyen arányú és számú csökkenésnek?** Az okok között szerepel többek között, hogy jelentős számban (382 ezren) **nem tüntették fel nemzetiségüket; a rejtett migráció,** amikor nem lehet pontosan tudni a külföldön tartózkodó szlovák állampolgárok számát; a természetes fogyás, és a legjelentősebb, az **asszimiláció** egyes adatok szerint a létszámcsökkenés csaknem 60%-ért felel.

Máig a **lakosság arányszámát tekintve a szlovákiai magyarok a legnagyobb határon túli őshonos magyar közösség,** mely szülőföldje közvetlenül kapcsolódik Magyarországhoz, az államhatárhoz, a térben a legközelebb van Budapesthez. Az a távolság, amelyet Pozsonytól Ágcsernyőig kell megtenni, csaknem azonos a Rajka Záhony távolsággal, tehát egy magyarországnyi hosszúságban elhúzódó magyar etnikai sávról beszélünk, amely helyenként szinte egybeér az államhatárral, hol 50–80 km-re kiszélesedik. Eltérő területi sajátosságokkal él itt a magyarság, természetes központ nélkül, tömbben, helyi kisebbségi és szórvány helyzetben.

A parlamenten kívüli helyzet, ha ez az ország nemzeti többségéhez tartozó politikai párt esetében történne meg, joggal mondhatnánk, hogy a politikai verseny része, ha

van olyan politikai, társadalmi érdek, amely kellő számú választópolgárnak fontos és valóban akarják, megtalálják ennek megfelelő politikai formáját, keretét, hogy azt kifejezzék és képviseltessek.

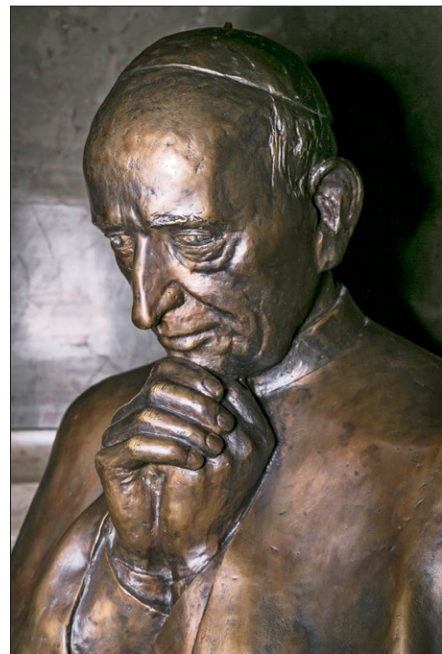
Egy kisebbségi helyzetben lévő nemzeti közösség esetében ez viszont más jellegű, súlyosabb kérdéseket vet fel: ki képviseli a nemzeti kisebbség jogait hitelesen az adott ország parlamentjében, milyen program alapján, milyen hatékonysággal? Ennek hiánya mennyiben veszélyezteti a nemzeti kisebbség politikai közösségként történő fennmaradását, miként segíti elő politikai erővel rendelkező közösségből kulturális színfolttá válásukat, érdemi hatás nélkül saját sorsuk alakítására.

Az európai parlamenti választás, és az elmúlt évben megtartott szlovákiai választások tanulságait keresve az alábbi kérdések merülhettek fel bennünk:

Szükség van-e az etnikai politizálásra?

Amíg nemzeti kisebbségi helyzetben lévő egyének vagy közösségek emiatt hátrányt szenvednek el a politikai, társadalmi, gazdasági élet bármely területén és nincs olyan, a nemzeti többséghez tartozó párt, amely hitelesen, programszinten ezt képviselni tudja, addig szükséges folytatni az etnikai politizálást. Annak formái, mikéntje – főleg választási kudarcok után – mély elemzést, önreflexiót és a tanulságok levonását igényli, de magát az etnikai politizálást nem kérdőjelezi meg.

A közösségi stratégia szükségessége, ideológiák, a többségi társadalomban meglévő politikai törésvonalak mentén szerveződnie, az a kisebbségi megmaradás szempontjából fontos ügyek háttérbe szorítását, elhagyását, negligálását jelentheti. Másrészt a nemzeti kisebbség érdekeinek politikai képviselője együtt kell, hogy járjon a régió gazdasági, szociális fejlesztésének képviselőjével, a többségi nemzet és a további kisebbségek érdekeinek figyelembevételével - etnoregionális jellegű pártnak lehet esélye a parlamenti küszöb átlépésére.

Mindszenty József
Bécs (Irgalmasok Kórháza), 2008, bronz
(fotó: Török Máté)

A közösség saját érdekei mentén való működése megfelelő **gazdasági erőforrások,** és saját önreflexióra lehetőséget adó **kommunikációs tér** nélkül nehezen képzelhető el. Ha a közbeszéd témáit, a társadalmi kérdésekről szóló vitákat mások szabják és vezénylik, akkor a közösség számára valóban fontos kérdések fel sem merülnek, nemhogy választ lehetne rájuk találni.

A kisebbségi jogok nemzetközi érvényesítésére sötét árnyékot vet a jelenleg szomszédságunkban zajló konfliktus. Az Európai Parlamentben a közelmúltban lezajlott európai polgári kezdeményezések, pl.: a Minority Safe Pack és a nemzeti régiókról szóló kezdeményezés sorsa mutatja is a mozgástér szűkülését. Hazai és nemzetközi szövetségesek keresése létfontosságú a nemzeti kisebbségek helyzetének megismertetése és jogainak védelme szempontjából. Ehhez eszköz az etnikai párt parlamenti részvétele – szlovákiai és európai szinten is. A lehetetlennek tűnő kihívásra és küldetésre első párbeszéddel és az erők mozgósításával készülhetünk.

GYURCSIK IVÁN

A választások után Franciaország politikai romhalmaz

Ha elképzeljük, hogy a 2019-ben elhunyt néhai francia elnök, a republikánus *Jacques Chirac* ma visszatérne, már nem ismerné meg hazáját. 2002-ben *Chirac* egy történelmi elnökválasztási kampány következtében a szavazatok több mint 82 százalékát kapta az elnökségért szintén küzdő, – a jobboldali *Front National (FN)* alapítójával – *Jean-Marie Le Pannel* szemben.

Most minden másképpen van. *Marine Le Pen*, a 96 éves pártalapító Jean-Marie Le Pen lánya higgadtabb. Védi Izraelt és a zsidókat, amit még a jól ismert náciavadász, Serge Klarsfeld is elismer. Kidobja a rasszistákat a „*Rassemblement National*”-ból (RN), az FN felpuhított változatából. A televízióban tartott beszédében tamadja az elnököt, mondván, valójában nem a „hadsereg főnöke”. Ez csupán egy „tisztelőbeli munka”, amely nem jogosítja fel arra, hogy szárazföldi csapatokat küldjön Ukrajnába.

Franciaországban a vidék és a tartományok azok, ahol *Marine Le Pen*nek könnyű dolga van – és ahol *Emmanuel Macron* nem rúg labdába. Az igazi, a valódi Franciaország nem az Eiffel-torony, hanem az olyan kis városok, mint Montargis, Fameck, Tarrare, Lillers, Firminy és számtalan más, az úgynevezett „francia periféria”.

Nem véletlen tehát, hogy az Új Néppárt

a *Nouveau Front Populaire* - (NFP) nyerte a parlamenti választásokat Franciaországban. A baloldali választási szövetség 2024. július 7-én 501 választókerületből összesen 146-ban nyerte meg a második választást, és a 2024. június 30-i első forduló eredményével együtt összesen 178-at megszerezett az 577 mandátumból. Így a szövetségeseikkel, a zöldekkel együtt 182 mandátumuk van.

Macron elnök választási szövetsége, az *Ensemble* 148 mandátumot tudott szerezni a választások második fordulójában, miután az első fordulóban csak két választókerületben nyert. Így az *Ensemble* összesen 150 mandátumot szerzett. A szövetségeseivel együtt 168 mandátummal a nemzetgyűlés második legnagyobb frakcióját fogja képviselni.

A *Marine Le Pen* vezette jobboldali szélsőségeket képviselő, *Rassemblement National* jócskán alulmaradt saját várakozásaihoz képest. Az elérni kívánt abszolút többséghez hiányzott 289 mandátuma. Az RN csak 88 választókerületben tudott nyerni a szavazás második fordulójában, így összesen csak 125 mandátumot szerzett az országgyűlésben, de szövetségeseivel együtt 143 mandátuma van. Ezért az RN csak a harmadik legerősebb képviselőcsoportot al-

kotja, és bármennyire szerette volna, nem játszik szerepet a kormányalakításban.

A Konzervatívok, *Les Républicains* akiknek soraiba tartozott a korábbi elnökök közül *Jacques Chirac* és *Nicolas Sarkozy*, 66 mandátumot gyűjtöttek.

A francia alkotmány 577-ben határozza meg a képviselők maximális számát. Ezért ugyanennyi választókerület van, melyek a következőképpen oszlanak meg: 539 választókerületet alkotnak Franciaország nagyvárosai; 27-et a tengerentúli tartományok, 11 választókerület pedig a külföldön élő franciák számára van fenntartva.

A szavazók részvétele a francia választásokon nagyon magas, csaknem 67 százalékos volt – önmagában az első szavazók aránya 20 százalékkal volt magasabb, mint 2022-ben. Az a tény, hogy az Új Néppárt végül összességében az élen állt, mégis mindenkinek meglepetés volt.

Sokan megfigyelték az elmúlt években, hogy más országokban mit jelent, ha populisták vagy jobboldali szélsőségesek uralnak. Végül is döntő az volt, hogy egyes regionális RN jelöltek a politikát és a saját pártjuk programját nem ismerték és tudatlanságukat durva tézisekkel leplezték. Az elemzések szerint ez nagyon sok választókerületben elriasztotta a választókat.

A választási eredménynél tapasztalt nagy megkönnyebbülést most az a felismerés követi, hogy milyen bonyolult lesz a kormányalakítás, mert a három legerősebb erő közül egyiknek sincs saját többsége.

Nagy figyelmet szentelnek Franciaországban *Marine Tondelier*-nek, a francia Zöld Párt vezetőjének, mert hidat építhet a hagyományosan megosztott szocialisták és a szélsőbaloldali La France insoumise (LFI) közé. Az a kérdés, mekkora befolyással rendelkeznek a francia zöldek.

Valószínű-e egy kisebbségi kormány megalakulása?

Macron szövetsége azonban nem igazán hajlandó együttműködni a Néppárttal egészével. A kérdés tehát az, hogy hol lehet jelenleg többség. Az az opció is fennáll, hogy 49,3-as törvénycikk felhasználásával rendeletekkel is lehet kormányozni, mint ahogy ezt már *Macron* megkísérelte. Ezt azonban szövetségesei ellenzik, mert nem tarják demokratikusnak.

Alternatív megoldásként a jövőben koalíció is kormányozhat – de ez még soha nem történt meg Franciaországban. A kompromisszum keresésének rendkívül negatív konnotációja van Franciaországban, mert azt a választók elárulásának tekintik.

FETES

Az EU-parlamenti választások radikálisan átrendezték a politikai térképet Németországban

A 2024-es európai parlamenti választások Németországban jelentős változásokat hoztak a politikai térképben, különösen a hatalmon lévő pártok kudarca és az Alternatíva Németországért (AfD) előretörése révén. Az eredmények mély politikai megrázkódtatást okoztak, ami új koalíciók és stratégiák kidolgozását tette szükségessé a jövőbeni politikai stabilitás biztosítása érdekében.

A választásokat a jobboldali pártszövetség (CDU–CSU) nyerte 30%-kal. Az egyik legfontosabb fejlemény a választásokon az AfD jelentős előretörése volt. Az AfD, amely már korábban is sikeresen kihasználta a migrációval, az EU-val és az energiapolitikával kapcsolatos aggodalmakat, most történetének legjobb eredményét érte el, és második helyen végzett a szavazatok 16%-ával. Ez jelentős növekedés az előző választásokhoz képest, és tükrözi a párt megnövekedett támogatottságát, különösen a kelet-németországi régiókban. Az AfD sikerének egyik kulcsa a kampányuk fókuszja volt, amelyben hangsúlyozták a bevándorlás korlátozását és az EU hatásköreinek csökkentését.

Ezzel szemben a kormánykoalíció pártjai, az SPD, a Zöldek és az FDP, súlyos vereséget szenvedtek. Az SPD, Olaf Scholz kancellár pártja, csak 14%-ot szerzett, ami jelentős visszaesés az előző európai parlamenti választásokhoz képest. A Zöldek és az FDP is gyengébben szerepeltek a vártnál, míg a Zöldek támogatottsága 12%, addig Liberálisok csak 5,2%-ot kaptak. Az eredmények világosan mutatják, hogy a választók elégedetlensége nőtt a kormány politikájá-

val szemben, különösen a gazdasági és energiapolitikai kérdésekben. A választásokon elért gyenge eredmények tükrözik a választók csalódottságát a koalíció teljesítményével és a német gazdaság stagnálásával kapcsolatban.

A választások egy másik fontos fejleménye a Bündnis-Sicherheit und Wohltand (BSW) párt létrejötte és előretörése volt. A BSW, amelyet többnyire korábbi CDU tagok alapítottak, a választásokon 7%-ot szerzett, és ezzel három mandátumhoz jutott az európai parlamentben. A párt főként a biztonság és a gazdasági jólét kérdéseire fókuszált, és sikeresen vonzott olyan választókat, akik elégedetlenek voltak a hagyományos konzervatív pártok teljesítményével. A BSW megjelenése új dinamikát hozott a német politikába, mivel a párt célja a konzervatív szavazók újraegyesítése és egy erősebb, jobboldali alternatíva kínálata.

A választások eredményei jelentős következményekkel járnak a német politikai jövőre nézve. Az AfD előretörése és a BSW megjelenése új kihívások elé állítja a hagyományos pártokat, amelyeknek új stratégiákat kell kidolgozniuk a választók visszaszerzésére. Az SPD, a Zöldek és az FDP számára a választások kudarca világos üzenet: a választók változást akarnak, és nem elégedettek a jelenlegi irányvonallal. Az AfD erősödése és a BSW belépése a politikai színtérre további polarizációt és politikai instabilitást hozhat, ami megnehezíti a kormányzás folyamatosságát és hatékonyságát.

Marine Le Pen és Giorgia Meloni reakciója a 2024-es németországi EU választások eredményeire erősen politikai stra-

tégiákat tükröz. Marine Le Pen hangsúlyozta a jobboldali erők egyesítésének fontosságát az Európai Parlamentben. Célja az volt, hogy koalíciót alakítson ki Meloni pártjával, az Európai Konzervatívok és Reformisták (ECR) csoporttal, hogy jelentős jobboldali blokkot hozhasson létre, amely akár a második legnagyobb csoporttá válhat a parlamentben. Le Pen szerint ez az egység stratégiai lépés lenne, amely megerősítené befolyását és ellensúlyt képezne a baloldali és liberális erőkkel szemben.

Giorgia Meloni, olasz miniszterelnök és az Olasz Testvérek párt vezetője, nyitottságát fejezte ki más jobboldali pártokkal való együttműködésre, beleértve Le Pen csoportját is. Ugyanakkor óvatosan kezeli a szövetségekötéseket, és jelezte, hogy a potenciális partnerségeket azon képességük alapján fogja értékelni, hogy támogatják-e szélesebb politikai céljait, mint például erős jobbközép többség kiépítését az Európai Parlamentben.

Összességében a 2024-es európai parlamenti választások Németországban radikális átrendeződést hoztak a politikai térképen. A kormánykoalíció pártjainak kudarca és az AfD előretörése új kihívások elé állítja a politikai vezetőket, miközben a BSW megjelenése új lehetőségeket és veszélyeket hordoz magában. Az elkövetkező időszakban kulcsfontosságú lesz, hogy a hagyományos pártok hogyan reagálnak ezekre a változásokra, és milyen stratégiákat dolgoznak ki a választók bizalmának visszaszerzésére és a politikai stabilitás megőrzésére.

KESZÉG KORNÉL, Berlin

Kontinentálissá válik a brit politika

A brit politikai színpad kezd az európai kontinenséhez hasonlítani.

Felejtjük el, hogy valójában ki szerezte a legtöbb helyet a brit parlamentben a 2024. július 4-i választásokon. A nagy újdonság nem a Tory Párt összeomlása és nem a Munkáspárt elsőpró győzelme. A földcsuszamlás nem jelent túl sokat, ha a nép szavazatának csak egyharmada kell a parlamenti mandátumok közel kétharmadának megszerzéséhez.

Az igazán nagy hír az, hogy a történelminek tekinthető kétpártrendszer, amely a 19. századtól uralta a brit politikát, a jelek szerint a végéhez ért. Évtizedről, évtizedre bújócskázott a két fő parlamenti párt egymás között. A Munkáspárt és a konzervatívok gyakorlatilag monopóliummal rendelkeztek a brit választási rendszer irányítása felett. A többi párt marginalizálódott. A választási rendszer biztosította, hogy szinte semmit sem számít még az sem, ha egy párt, mint a Zöldek vagy a UKIP (Egyesült Királyság függetlenségi Párt) több millió szavazatot nyert.

A Konzervatív Párt rendkívüli szétesésének köszönhetően úgy tűnik, hogy a jövőben soha nem látott lehetőség nyílik új pártok komoly előre lépésére. Óriási jelentősége van például annak, hogy a nemrég alakult Reformpártnak sikerült 5 parlamenti mandátumot szereznie, a szavazatok 14,3 százalékával. Ez talán nem tűnik soknak, de olyan világban élünk, ahol a Munkáspárt által elért szavazatok 33 százaléka elegendő volt ahhoz, hogy az újságírók ezt a földcsuszamlás okának tekintsék.

Szerénynek minősíthető a reform sikere a parlamenti mandátumok megszerzésében. De az a képessége, hogy több mint 4 millió polgárt képes meggyőzni a szavazásról, előzetes figyelmeztetésként szolgál arra, hogy a populista politika fontos szerephez jutott Nagy-Britanniában. A múltban a harmadik feleket gyakran elutasították, mint tiltakozó mozgalmakat, amelyek soha nem jelentettek komoly választási fenyegetést. Ez volt a múlt, amikor a két fő politikai párt még rendelkezett bizonyos fokú tekintéllyel. Ma ezek üresjáratok – kölcsönözött időből élnek. Végző soron túlélésük egy igazságtalan választási rendszer fenntartásától függ, amely torzítja a választók akarátát.

Itt az ideje, hogy kampány induljon a brit választási rendszer jövőjéről szóló népszavazásért. Az arányos képviselői rendszer bevezetésének kívánatosságáról szóló népszavazási kampány több millió embert ösztönözhet, akik szeretnék hallatni a hangjukat. Egy kampány, amely értelmet ad a demokráciának, polgárok millióit ösztönzi majd reményre.

De figyelem! Már hallhatók riasztó hangok a Reform populista politikája által jelentett veszélyről. Hamarosan felpörög a mainstream média, hogy a Reformot rasszista, homofób kvázi fasiszta, szélsőjobboldali pártként demonizálja. Minden tőlük telhetőt megtesznek annak érdekében, hogy marginalizálják azt a mozgalmat, amely nem hajlandó a szabályaik szerint játszani. Itt az ideje, hogy a félelem politikájára a szolidaritás és a remény politikája válaszoljon.

FRANK FÜREDI
Fordította FETES KATA

„Borivóknak való”

Markó Béla Alkalmi verse megjelenése óta (Bécsi Napló 2024/3. sz.) nem hagy nyugodni, mivel valós törekvésre hívja fel a figyelmet, miszerint: „Be kellene tiltani az irodalmat. / És a történelmet is.” Kitétele áttételesen érthető és értelmezhető, hiszen már állammá szerveződésünk is véres ellenszegüléssel kezdődik: Vajk és Koppány harca, amit a tényeken túlmenően egymásnak ellentmondó legendák sora kísér. Még ma is akadnak, akik Koppány oldaláról szemlélődnek, elmarasztalva első koronás uralkodónkat, mert – szerintük – behódolt Nyugat előtt. Koppány híveként legfeljebb azzal érvelhetünk, a szentté avatott István király tűzzel-vasal (ki)írtotta a szittyia hagyományokat, hibrid nemzetet hagyva az utókorra. A szentistváni vonal az alternatíva hiányával érvel: nem volt más megoldás, mint a tudatos szembefordulás a múlttal, mert különben a hunok és avarok sorsára jutott volna a Kárpát-medence nagyon is vegyes összetételű népessége. Mindkettő természetesen utólagos szemlélet.

Nagy-nagy kérdőjel a legendává magyarázott történelem, ugyanis a tények helyett a mindenkori helyzetből keresünk választ viselt dolgainkra. Egészen természetes tehát, ha az egyes korok más-más tanulságot vonnak le olyan eseményekből, amikhez nincs semmi közük. A kommunisták ismételt átköltésével szemben igyekszünk logikus sorrendbe állítani a jelenbe torkolló eseményeket, hogy akár különböző ficamok utólagos előidézésével

is hitelesítsük történelemképünket, csak hogy beigazolódjon a számunkra egyedül helyesnek vélt út, amiből mindent levezethetünk és megmagyarázhatunk.

Hogy mit jelent ez gyakorlatilag, nem árt bemutatni az alábbi példán: Petőfi Sándor Háború volt (1847) c. versében békét hirdet, tenger fenekére vetve a fegyvereket, ha béke lesz a világon, ami csupán a szabadság fölszentelt kezéből fogadható el, nem pedig zsarnokkénnytől. Ellenkező esetben:

*Fegyvert mindhalálig!
Tartson bár a háború az
Ítélet napjáig!*

Két és fél évvel később Görgey Artúr (1818–1896) Világosnál felocsúdvá feladta a harcot. Meg is kapta érte a „hitvány gazember” minősítést a koszorús költő Vörösmartytól. Görgeynek szokatlanul hosszú életen át kellett viselnie a megbélyegzést, és csak a 20. század második felében kísérelte meg Pusztaszeri László szétoszlattani az ellene felhozott vádak (1984). Azóta a szakma szépen, csendesen kezd másként vélekedni Görgeyről, anélkül, hogy a hivatalos irányzat felmentené az árulás vádjától.

Meglepően irodalmi köntösbe sikerült öltöztetni példázatként azt a történelmi leckét, ami a mesék, legendák világába vezet, és erről másik költő, Ady Endre ad felvilágosítást Szép magyar sors c. versében:

*Szorongóknak sosem adtunk kezet,
Becsméreltük a jóltevőket
S örültünk, ha ki vétkezett.*

Ostorozva bár, de ő volt az, aki talán a legmélyebben látott bele népe lelkületébe, kimondva a szentenciát:

*Más fajta nép roboghat tova,
De ily szép, álmos, láncolt fajnál
Poétább faj nem élt soha.*

Ezek vagyunk mi, magyarok: belefedkezünk az álmokba, mert különben elviselhetetlen számunkra a való. Vannak szerencsejátékosok, akik játékosan, Balassa Bálint borivóknak való mákonyával tartják bölcsőben népüket, nem vallva be kiskorúságukat, mert kinkeserves a felnőtté válás, pedig el kellene jutnunk odáig, hogy ne tévesszük össze az álmok világát az érdes valósággal, és ez igaz is, helyes is. De kinek is lenne kedve álmodozás helyett kemény nekiszegüléssel teremteni az élő valóságot?

Konklúzió: Feloldhatatlan ellentmondás. Más az összerakott történelmi kép és más, ahogyan éljük mindennapjainkat. De azért – szépeket álmodozva – megvagyunk vele.

PANNONICUS

BOTOS FERENC

FÜGEFA MANDALA

Hamvas Béla emlékeztetőre

*össejt viselő
titáni zöld ragvogás
„Fügefahimnusz”
fénylő arany almáit
csókolja most rá a Nap*

Áramszünet és terrorbombázás a békecsúcs árnyékában

A teljeskörű orosz–ukrán háború im-máron 2,5 éve zajlik, és közvetve vagy közvetlenül, szűnni nem akaró módon tovább szedi áldozatait, a front mindkét oldalán. Jelenleg Pokrovszk környékén a legsúlyosabbak a harcok. A háború eseményeinek pozitív irányba történő elmozdulását sokan a június 15–16-án Svájcban végbement békekonferenciától remélték. Ennek a nemzetközi fórumnak a lezárásaként – melyre az oroszokat nem hívták meg, egyoldalúnak bizonyult – a résztvevő országok többsége egy zárónyilatkozatot is aláírt, miszerint egyetértettek azzal, hogy bármilyen békemegállapodás csak Ukrajna területi épségének szem előtt tartásával történhet. Viszont a nagy szavakon túl érdemi eredményt sajnos ez az esemény sem hozott. A nemzetközi kapcsolatok fajsúlyos szereplőinek jó része – gondolva itt elsősorban Kínára – el sem ment a konferenciára, míg a megjelent, de a szoros amerikai szövetségi rendszeren kívül álló államok pedig – mint például India, Brazília, Szaúd-Arábia – nem írták alá a záródokumentumot. Így aligha állítható, hogy a nemzetközi rendszer egésze részéről kényszerítve lenne Oroszország az itteni békefeltételek megfontolására.

Ezzel egyidőben az agresszor folytat-ta a támadásait az ukrán háttérország ellen. Ezek közül a legfájdalmasabb a július 8-i rakétatámadás volt, mely során több kijevi egészségügyi intézmény is komolyan megsérült. Az ukrán fővárosra mért aznap reggeli rakétacsapás a teljeskörű háború kezdete óta a több mint 120 sérült személy tekintetében az legnagyobbnak, a halálos áldozatok tekintetében – 34 fő, ebből 5 gyermek – pedig a második legnagyobbak bizonyult. Az országos jelentőségű gyermekkórház, az Ohmatdit elleni támadás különösen kegyetlennek mondható – lényéből adódóan széleskörű felháborodást okozott mind az ukrán társadalomban, mind külföldön. Az aznapi terrortámadásnak a felnőtteken túl – melyek közül hat orvos volt – számos gyermekáldozata és sérültje lett. A július 8-i légicsapás eredményeképp országos vetületben legalább 44 ember halt meg, s több mint 200 szenvedett különböző sérülést.

Mindamellet a katonai támadásokon túl az elmúlt hetekben az orosz haderő tudatosan folytatta az ukrán energetikai infrastruktúra további rombolását. Még május 10-én Dmitrij Kuleba ukrán külügyminiszter arról nyilatkozott, hogy az ukrainai energetikai rendszer több mint fele megsemmisült vagy megsérült. Nagyjából ezzel egyidejűleg Denisz Smihal ukrán miniszterelnök is arról írt Telegram bejegyzésében, hogy „a mostani az egyik legnehezebb időszak az energetikai szektorban”. A fontosabbnak vélt energetikai pontok károsításának vagy akár teljes megsemmisítésének hatása – melyre csak év eleje óta nyolc nagyobb csapást mért a támadó fél – Ukrajna egész területén jól érzékelhető, országosan egyre gyakrabban fordulnak elő áramkiesések. Az Ukrenergo május 14-től a tavalyihoz hasonló vészleállásokat iktatott be, május 16-tól kezdve pedig leállási ütemtervek vannak életben.

Energetikai vezetők arról nyilatkoztak, hogy a harcok esetleges befejeztét követően is évekbe telik majd, hogy Ukrajna helyreállítsa az energetikai rendszereit. Ezzel egyidejűleg viszont minden erővel azon dolgoznak, hogy a lehető legoperatívabban javítsák az eléggé kétségbeejtő állapotokat. Augusztusra ígérnek némi javulást a vilamos ellátásban. A hallatlanul magas árú rekonstrukciós munkálatok fedezése gyanánt került sor például a június 1-től életbe lépő áramdrágulásra: a vilamos energia ára 64%-kal növekedett – a lakossági fogyasztóknak ez újfent 4,32 grivnyát, az ipari fogyasztóknak pedig 7,50 grivnyát tesz ki. Emellett a fogyasztói árakra általánosságban véve is igaz, hogy az egekbe emelkedtek – legyen szó akár a közművekről és ezzel kapcsolatos szolgáltatásokról, akár élelmiszer-ipari termékekről vagy egészségügyről, de „biztonságosabb” területeken akár ingatlan bérletéről, netán vásárlásáról.

Mindazonáltal az ország már rég nettó energetikai importőrré vált. A D.Trade felületén közzétett elemzési adatok szerint például 2024 júniusa folyamán importált energiamennyiség az előző hónaphoz képest megduplázódott és 859 millió kWh-t tett ki. Az importált energia legnagyobb részét Ukrajna Magyarországtól (357,2 millió kWh), Romániától (149 millió kWh), Szlovákiától (148 millió kWh) és Lengyelországtól (138,3 millió kWh) nyerte.

Az, hogy az energiahíányt a jelen fennálló helyzetek tükrében egyik legfájdóbb pontként elsősorban Magyarországól van lehetőség pótolni, talán kapaszkodóként szolgálhatna a két szomszédos ország egymással ápol-t kapcsolatának jobbítása terén. A július 2-án Kijevben végbement Orbán–Zelenskij magyar–ukrán csúcstalálkozó-nak is – a fennálló háború rendezésének témáján túl – többek között valószínűleg ugyanez lehetett a célja. Viszont a Barátság kőolajvezeték leállítása ukrán részről, válaszként pedig az Ukrajnának nyújtandó további EU-s pénzek folyósításának visszatar-tása magyar részről – nemigen használnak az amúgy is mosolyszünetessé vált kapcsolatnak.

Mindamellet Ukrajnában is tartanak a betakarítások. Most az állam szempontjából is különösen fontos jelentőséggel bír a folyamatosan zajló katonai szolgálatra való besorozás és az ország ettől (viszonylag) független gazdasági egyensúlya megtartásának kérdése. Minden lehetséges módon folytatódik az elsősorban mezőgazdasági termékek exportálása – jelenleg ez az ország egyik talán legnagyobb bevételi forrása. Így például 2024. első féléve során megnövekedett az Európa és Afrika irányába bonyolított mezőgazdasági export. Mint arról az Agro24 is beszámol, ez időszakra vonatkozóan összességében tíz országba – sorrend-jüket tekintve Spanyolország, Kína, Törökország, Egyiptom, Hollandia, Lengyelország, Olaszország, Románia, Németország és India – való szállítást tett ki Ukrajna mezőgazdasági bevé-telének 63%-át.

PALÁDI RENÁTA

Teleki Pál gróf
Balatonboglár, 2004, bronz
(fotó: Török Máté)

József Attila
2022, bronz
(fotó: Uzsák Zoltán)

Szerbia fehér aranya: a lítiumkérdés továbbra is nyitott

A szerbiai alkotmánybíróság július 11-én hatályon kívül helyezte a lítiumkitermelés tilalmáról szóló rendeletet. A döntés heves reakciókat váltott ki az országban: míg a bányászatra pályázó Rio Tinto üdvözölte a döntést, a *Nem adjuk Jadart* nevű szervezet tüntetést szervezett az alkotmánybíróság épülete elé.

Az alkotmánybíróság meghozott döntése lehetővé teszi a Rio Tinto számára a lítium bányászat megkezdését a Jadar völgyében. A bíróság egyébként azzal magyarázza a mostani döntést, hogy a szerb kormány 2022-ben túllépte hatáskörét, amikor megszüntette a Jadar projekttel kapcsolatos területrendezési tervet.

A lítiumlelőhely a szerbiai Loznica közelében található, s különleges geológiai adottságainak köszönhetően gazdag lítium-készletekkel rendelkezik. Szerbiában azért nevezik jadaritnak a „fehér aranyként” emlegetett lítiumot, mert a Jadar folyó völgyében található.

A kormány továbbra is a gazdasági előnyökről beszél, évi 10–12 milliárd eurós bevételt emleget Szerbia számára, az ellenzők pedig a környezetvédelmi kockázatról beszélnek.

A bányászat, ahogyan a lítiumból készülő akkumulátorok gyártása is, rengeteg víz felhasználásával valósulhat csak meg, de közben szennyezheti a környezetet és az ivóvízkészletet is.

Aleksandar Vučić szerb elnök folyamatosan azt hangsúlyozza, hogy a lítium ugyan máshoz nem hasonlító gazdasági lehetőség get jelenthet Szerbia számára, de csak akkor

érdemes és kell vele foglalkozni, ha a legmagasabb környezetvédelmi szempontok figyelembevételével zajlik majd a bányászat.

Egyébként Ana Brnabić, aki az új összetételben már a köztársasági parlament elnökeként szolt a projektről, a szerb államfő mellett folyamatosan arról beszél, annak tudatában, hogy tulajdonképpen aranybányán ül az ország, mégis nemet mondani erre teljességgel örültség. Hozzátette, ha hasonló adottságokkal rendelkezne bármelyik másik ország, már régen bányásznák a lítiumot.

A szerb elnök kijelentette, hogy a következő időszakban parlamenti és szakértői szinten is párbeszédet kell indítani a lítium kérdésében. Aleksandar Vučić szerint Szerbia évente 58 ezer tonna lítium-karbonátot lenne képes kitermelni. A szerb államfő hangsúlyozta, hogy a lítium stratégiai ásványi nyersanyag, ahogy a homok, só, a gázolaj és az olaj is.

A szerb elnök szerint az Európai Uniótól és a Rio Tintótól kapott garanciák biztosítják, hogy a lítiumkitermelés a legszigorúbb környezetvédelmi előírásoknak megfelelően zajlik majd. Hozzátette, tekintettel arra, hogy valakik (nem árulta el, hogy kikre céloz), szándékosan lassítani akarták, hogy Szerbia megkezdje ennek a jelentős ásványi anyagnak a kitermelését, a bányászat semmiképp sem kezdődhet meg 2028 vagy 2030 előtt. Egy ellenzéki politikus szerint viszont Vučić azért tesz meg most mindent a bánya megnyitásáért, mert ez az ára annak, hogy a nemzetközi közösség szemet huny a szerbiai választási csalások felett.

TÓMÓ MARGARÉTA

VESZELKA ATTILA

Templomablakok

A templomablakok
vörösbor tűzű fényében
hőfehér liliom parázslík.
A kolostorkert ágyásai
között vigyázva lépdel
az elhalt szerzetes.
Lassan elered az eső.
A templomablakok
kihunynak.
A szerzetes lehajtott
fejfel sír.
Ázó kolostorkert.

Magister P.

Kire mennyei fény sose hull tán,
aki körmöli éjjel a fólíánst,
hunyorítva okos, karikás szemét.
Soha nappali Nap-ragyogásban,
soha egyszer is önmaga versét.
Fedi kámzsa szikár, deli termetét,
s Buda rejteke, csöppnyi kolostor
dohos, áporodott szagu mélyén.
Nevenincs, Nekeresd Soha fráter,
magavesztő, holdbeli krónikás,
ki csupán a kihalt, mohavert falak
kerítette parányi kerengőn
kopogat kikopott facipőjében
maga szőtt sirató anapsesztust.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: FETES KATA

nature
communications

A ritka-földfémeket kimentik az elektronikai hulladékból

A legdrágább és legritkább elemek egy része a szemétkbe kerül – mert nem lehet visszaszerezni.

Eurórium, ittrium, diszprózium és még sok más: 17 fémnek neveznek ritka-földfémeknek. Ezeknek az egzotikus hangzású elemeknek a többsége állandóan jelen van az energetikai átálláshoz és digitalizációhoz nélkülözhetetlen technológiákban. Megtalálhatók szélturbinákban, autókakumulátorokban, kijelzőkben és sok más alkalmazásban is. Van azonban egy probléma: az alapanyagok csak néhány lelőhelyen találhatók, és onnan nagyon nehezen kinyerhetők, ezért az EU a kritikus alapanyagok közé sorolja őket. Ennek ellenére jelenleg a ritka-földfémek kevesebb mint egy százalékát hasznosítják újra, mivel az eljárások bonyolultak és drágák. Egy új módszerrel az eurórium most könnyen és hatékonyan kinyerhető a használt energiatakarékos lámpákból – írja Zürichből a Marie Perrin által vezetett kutatócsoport. A régi világítótestekben az elem tonnánként 230 kilogrammra koncentrálódik, ami körülbelül 17-szer magasabb, mint a természetes ércekben.

Sajnos, ezek az elemek kémiaiilag nagyon hasonlóak egymáshoz, ezért nehéz elkülöníteni őket. Vannak azonban apró eltérések: az europium (Eu) könnyebben redukálható, mint a rokon elemei. Bár a többi ritka-földfém ionjához hasonlóan a háromszoros pozitív töltésű állapotot részesíti előnyben, könnyebben fogad be egy elektront, mint a többi, és így kétértékű Eu²⁺ formává változik.

Ezt a körülményt használták ki a zürichi szakértők. A ritka-földfémek a használt energiatakarékos lámpákból próbálták visszanyerni, amelyek világítóanyagként euróriummal adalékolt ittrium-oxidot (Y₂O₃:Eu³⁺) tartalmaztak. Először ledarálták a lámpabúrát, eltávolították a festéket és kiszűrték a megmaradt komponenseket. Szárítás után kaptak egy port, lényegében a világítóanyagot. Ezután ezt a port tetratolframát oldattal kombinálták. Ebben a vegyületben egy wolframatomot négy kénatom vesz körül ((WS₄)²⁻). Hasonló tiometallátok különböző enzimek kofaktoraiban fordulnak elő, és részt vesznek az elektronok átvitelében.

Ez az új technológia megmenti az euróriumot. Az energiatakarékos lámpák így az ipar számára még akkor is hasznosak, ha már nem működnek.

Kokain a tengeri élőlényekben – drogos cápák

Brazília partjainál a kutatók 13 csőrös cápa májában és izomszövetében kokainnyomokat találtak. Hogyan kerül oda? És hogyan viselkedik a drogos cápa? A szakértőknek több elméletük is van.

Az Oswaldo Cruz Intézet kutatócsoportja Enrico Mendes Saggioro ökotokológus vezetésével, a vizsgálatokhoz 13 csőrös cápát (*Rhizoprionodon lalandii*) fogott ki Rio de Janeiro közelében, és ezeket felboncolták. Az izom- és májszövet elemzése feltárta, hogy minden állatban rendkívül magas volt a kokainszint. A koncentráció körülbelül százszor magasabb volt, mint más vízi állatokban. Az eredmények nagyon aggasztóak. A csőrös cápát azért választották a tudósok a vizsgálathoz, mert elsősorban a part menti vizekben él. Az állatok nem hosszabbak fél méternél és körülbelül egy kilogramm súlyúak.

A tengeri ökotokológus Sara Novais, a tudós aki nem vett részt a tanulmányban, további kutatásokat kér annak megállapítására, hogy a cápáknak – vagy azok húsát fogyasztó embereknek – van-e káros kokain terheltségük?

Egyelőre nem világos, hogy a kábítószer milyen hatással van az állatokra. A vizsgálatban részt vevő összes nőstény vemhes volt, de a kokainnak a magzatra gyakorolt hatását nem ismerik a szakértők. Az Egyesült Államok Florida államából származó 2023-as jelentések arra utalnak, hogy az anyag befolyásolja az állatok viselkedését. Ott cápákat figyeltek meg, amik egy képzeletbeli tárgy körül keringtek, és úgy tűnt, elment az eszük.

Az akkori elmélet szerint ezért a kábítószer-csempészet során a tengerbe került kokain lehet a felelős. A kísérletek azt mutatták, hogy a cápákat jobban érdeklik a drogcsoomagok, mint a hatványukat. A kokain vízben oldódik, ezért a cápák felszívhatják, vagy más fertőzött állatok elfogyasztásával kerül a szervezetükbe. Bizonyítékot azonban még erre nem találtak.

EuroNews

Szicíliában újra kitört az Etna

Újra aktív Európa legnagyobb működő vulkánja.

Az Etna az olaszországi Szicília szigetének keleti partján található. Ez Európa legaktívabb vulkánja, és az elmúlt öt évben különösen aktív szakaszon ment keresztül. Bár a vulkán gyakran kitör, a láva a 19. század óta nem érte el a közeli városokat. Az Etnában több mint 200 kráter található, egy kitörés során a vulkáni hamu főleg Catania városára hull, amely a hegy tövében fekszik, de számos környező várost és falut is betérít. Ez általában nem jelent problémát a környékre látogatóknak. Még egy kitörés idején is sok túra útvonal van, amelyek továbbra is biztonságosak, de törvény írja elő, hogy ezek csak szakképzett helyi hegyvezetővel járhatók.

Az Etna most is nagy mennyiségű izzó lávát lövell az égre, emiatt az oda irányuló és onnan induló légi forgalom jelenleg szünetel. Catania nemzetközi repülőtérét lezárták a láva- és hamufelhők miatt. A repülőtér üzemeltetője szerint a bezárás járártórléshez vagy más repülőterekre való átirányításhoz vezet – áll a közleményben. Az ilyen helyzet nem újdonság a repülőtér számára, a vulkán által kibocsátott hamu és az ebből adódó rossz látási viszonyok miatt gyakran bezárják, de általában hamarosan újra kinyitják.

Piros bogyó és önrendelkezés
Tusványosi helyzetjelentés

Nem könnyű egyetlen bővített mondatban összefoglalni a 33. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor – közismert nevén Tusványos – több mint harminc műhelyében zajló beszélgetések, előadások legfőbb témáit. A Kárpát-medence legnagyobb összmagyar közéleti és kulturális összefüggéseit idén is szerteágazó érdeklődést tanúsított mindazon témák iránt, amelyek polarizálják a közérdeklődést, a „rövidnadrágos politizálás” fóruma ugyanakkor jó néhány tekintetben igyekezett jövőt, perspektívát felvázolni.

Utóbbi tekintetben változatlanul Orbán Viktor magyar miniszterelnök hagyományos előadása vitte a prímert, amelyre több mint hétezer regisztráltak. A bejutás ily módon való szűrését román nacionalista körök tavalyi fenyegetése hatására találták ki a szervezők, és a módszer hatásosnak bizonyult. Bár néhány regisztrációs kérést biztonsági okokból nem fogadtak el, a beléptetésnél pedig jelentős sorok alakultak ki, az érdeklődés töretlennek bizonyult.

A nagyszínpadon felállított asztalnál a magyar kormányfő mellett hagyományosan Németh Zsolt, a Magyar Országgyűlés Külügyi Bizottsága elnöke és Tőkés László, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke foglalt helyet. Utóbbi már első mondatával a tusványosi témák örökzöldjét, az autonómiát tematizálta, amikor „az autonóm tusnádfürdői önkormányzat és a leendő autonóm Székelyföld felségterületén” köszöntötte a megjelenteket. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület korábbi püspöke szerint vannak idők és helyzetek, amelyekben hallgatni vétek, a gonoszság erőivel való cinkosságot jelent. Emlékeztetett: ilyen „könyörtelen kényszerhelyzet” volt a kommunista falurombolás ideje, amikor „Románia népe és kétszeres elnyomást szenvedő magyarsága” nemet mondott az ateista-kommunista-nacionalista zsarnokságra. Tőkés szerint ma a háborúra, a migrációra és a genderideológiára kell nemet mondani. Ezelőtt 35 évvel közvetlenül a rendszerváltást követően hogyan határozták el a szabadegyetem létrehozását, amely kiállta az idők próbáját és túlélte az ellehetetlenítő kísérleteket is, mondta a püspök. Egy lehangoló hírrel is szolgált: a bukaresti Legfelsőbb Bíróság jogerősen elutasította a Románia Csillaga kitüntetésé visszavonásának érvénytelenítését kérő keresetét.

Orbán Viktor szerint ma három nagy téma van az asztalon: a háború, amely felfedi a valóságot, amelyben élünk, és amely eddig nem volt látható és leírható; aztán hogy mi lesz a háború után – folytatódik a régi világ, vagy valami új következik?; a harmadik pedig, hogy hol lesz Magyarország helye, a valószínűsíthető új világban. A háború a mi piros bogyónk, fogalmazott képletesen a magyar miniszterelnök a Mátrix című filmre utalva, ahol a főhősnek két bogyó közül kell választania. „A háború a mi piros bogyónk, ezt kaptuk, és most új tapasztalatokkal felvértezve kell be-

szélnünk a helyzetről. A háború a politika folytatása más eszközökkel és más perspektívából” – mondta Orbán Viktor. A felek brutális veszteségeket szenvedtek el 2022. február 24-e óta, mégsem akarnak kiegyezni, aminek okait Orbán abban látja, hogy mindketten azt hiszik, képesek győzni. Ezért aztán békét csak kívülről lehet hozni, jelentette ki.

Orbán Viktor olyan változást prognosztizál, amilyenre 500 éve nem volt példa, egyúttal elismerve, hogy korábbi tusványosi beszédeiben maga is alábecsülte az előttünk álló váltás mértékét. Mint mondta, korábban a változás rendszerint Nyugaton történt és „ezek a mi nyugati logikákon belül maradtak”, most pedig Keleten történik logikaváltás, aminek következtében „világrendszerváltás” tanúi vagyunk: a következő évtizedekre, sőt, akár évszázadokra Ázsia válik a világ meghatározó erejévé. Ázsia oldalán van ugyanis a demográfiai, a technikai, a pénzügyi előny, ott lesz a legtöbb munkaerő, a legtöbb kutatóállomány és a legjobb egyetemek, mondta Orbán Viktor, „miközben mi, európaiak még az oroszokat is jól beletereltük ebbe a formálódó nagy egységbe”.

Ha világrendszerváltás van, akkor szükség van egy ehhez méltó magyar nagystratégiára. Ez megvan, jelentette ki a miniszterelnök, veleje pedig a konnektivitás. A keleti és a nyugati gazdaságban is jelen kell lenni, ezért Magyarország nem száll be a blokkosodásba. A nagystratégiának ugyanakkor nemzeti alapokon kell állnia, és minden, magyarok lakta területet magában kell foglalnia, Kis-Magyarország mint keret önmagában elégtelen. A magyarok stabilitását, demográfiai fejlődését szolgáló összes támogatást ki kell terjeszteni az országhatárokon kívüli magyarlakta területekre is.

Tusványosnak amúgy is hagyományosan fontos témája az önrendelkezés. Idén megfogalmazódott, hogy az őshonos kisebbségek ügye európai ügy, ezért aztán a július elsején rajtoló magyar uniós elnökség alatt is napirenden kell tartani az őshonos európai kisebbségek kérdését. Szili Katalin miniszterelnöki megbízott emlékeztetett arra, hogy az Európai Unióba való belépéskor megvizsgálták, miként viszonyul a csatlakozó állam a területén élő kisebbségekhez, utánkövetés azonban nem volt, és mára háttérbe szorult a kérdés. Emiatt fontos felmutatni az európai intézményeknek, civil szervezeteknek a jó példát, hiszen miközben az unió nagy teret szentel a migráció kérdésének, az őshonos kisebbségek ügyével nem foglalkozik. Szili Katalin aláhúzza: el kell ismerni és ismertetni, hogy az őshonos kisebbségek ügye korántsem a tagállamok belügye, hanem európai ügy, el kell jutni odáig, hogy a tagállamoknak nemzetalkotó tényezőjeként fogadják el őket.

CSINTA SAMU

Közép-Európa, mint program

A 2008-ban a Finnugor Népek Világkongresszusa Magyar Nemzeti Szervezete (FNVK MNSZ – elnöke: Rubovszky Éva) közreműködésével kormányzati támogatással Badacsonytomajban alapított Collegium Fenno-Ugricum (CFU) és a 2021-ben, az egykori sárospataki tanítóképző főiskola bázisán létrehozott Tokaj-Hegyalja Egyetem (THE) közös projektjeként indult el 2024 tavaszán a *Borostyánkőút – Közép-Európa* program. A program célja, hogy az Alpok-Adria-régiótől a Baltikumig húzódó övezet, a borostyánkőút országait, nyelveit, történelmét, kultúráját bemutassa. A magyarországi Közép-Európa-programok általában kihagyják a Baltikumot, holott a mai Lettország és Észtország történelmében, kultúrájában, de akár a lett és az észt nyelv fejlesztésében is ugyanolyan fontos szerepet játszott a német nyelv és kultúra, mint a borostyánkőút délebbi régióiban, a mai Csehországtól Szlovákián, Magyarországon át Horvátorszáig és Szlovéniáig. A borostyánkőút térségét mindezek ellenére joggal nevezhetjük még mindig *terra incognitának*.

A program – egyelőre – két lábon áll: könyvkiadásból és konferenciaszervezésből. Az egyetem azonban már dolgozik Közép-Európára irányuló oktatási programok létrehozásán.

A könyvkiadási alprogram a *Báthory téka* nevet viseli. A névadó Báthory István erdélyi fejedelem, lengyel király, Lióvonia nagyfejedelme méltó szimbólum, elegendő csupán arra gondolni, hogy Vilniusban 1579-ben (jó fél évszázaddal a Pázmány Péter alapította nagyszombati egyetem előtt) egyetemet alapított, Tartuban pedig líceumot, ahol – egyebek között – elkészült az első észt nyelvű katolikus Biblia-fordítás.

A THE és a CFU megállapodása alapján – egyelőre hároméves időszakban gondolkodva – évi 6 könyv kiadása és 2 nemzetközi konferencia megszervezése a cél. A program aktuális eredményeinek bemutatására tavasszal és ősszel kerül sor mind Budapesten, mind Sárospatakon.

A *Báthory téka* hat sorozatot indít el:

- *Hungaro-Baltica*: olyan nyelvi-kulturális összevetéseknek biztosít megjelenést, amelyek a Baltikum és Magyarország kapcsolatára vonatkoznak; észak felé a térséget kiterjesztve Finnországra is. A sorozat első kötete *Magyar-balti finn nyelvi és kulturális összevetések* címen ez év elején meg is jelent. A sorozat jelentőségét az is adja, hogy a lett és litván tematikának jelenleg nincs rendszeresen megjelenő fóruma. (Az egykori, 1991-2012 között működő, Pusztay János vezette

szombathelyi Uralisztikai Tanszéken a számos tudományos sorozat között volt észt, finn és lett tematikájú is, de ezek a tanszék bezárásával megszűntek).

- *Minoritates*: a borostyánkőút térségének, valamint – a magyar diaszpóra miatt Skandináviára, az oroszországi finnugor népek miatt (ez utóbbi egyébként a CFU alapprogramjának része) Oroszországra kiterjesztett régiók kisebbségi helyzetével foglalkozik. A sorozat első köteteként láttak napvilágot a Kassán élő Máté László kisebbségpolitikai írásai *Tiszta beszéd* címmel.

- *Literatura – Studia*: a sorozat a borostyánkőút övezet és az oroszországi finnugor régiók népköltészetével, irodalmával foglalkozó írásoknak ad helyet. A sorozat első kötete Pusztay János *Irodalmi barangolások a Balti-tengertől az Urálig I-II* című, a szerzőnek a finnugor népek, valamint a lett és a paleoszibériai népek irodalmával kapcsolatos írásait tartalmazza.

A további három sorozat (*Literatura – Opera, Országútikör, Borostyánkőút*) első kötetei előkészületben vannak.

A konferenciaszervezést illetően évi két nemzetközi konferencia megrendezésére kerül sor, a tavaszra Badacsonytomajban, az őszre Sárospatakon.

A 2024. évi tavaszi konferenciát – A *Baltikumtól a Kárpát-medencéig* címmel – má-

Az 1956-os sortűz áldozatainak emlékműve Mosonmagyaróvár, 1991 bronz, vörösréz és diabáz (fotó: Török Sándor)

jusban rendeztük meg, anyaga szerkesztés alatt van, megjelenése szeptemberben várható. Az őszi konferencia címe: *Nemzetiségek régiója*. A konferencián áttekintjük Zemplén, Kelet-Szlovákia, Kárpátalja és a Partium nemzetiségi helyzetét.

PUSZTAY JÁNOS

Európai magyarságért kardoskodva

A magyar irodalomtörténet nyolc évszázada alatt a Balassi Bálint-emlékkard irodalmi díj az egyetlen, amely eljutott a Föld összes kontinensére. Az eddig 28 éves múltú magyar alapítású nemzetközi elismerés létrehívója és szervezője Molnár Pál újságíró, őt kérdezte a Bécsi Napló.

– *Élete vidéki városból a fővárosba vezetett. Milyen változásokkal járt ez az út?*

– Gyöngyös Fő terén nőttem fel, azaz noha vidéki városban, de urbánus élményvilág vett körül. A Mátra kapuja és Budapest valószínűleg több dologban hasonlít, egyben biztosan: mindkét város szerethető. Budapesti újságíróként több nagyságrenddel szélesedett a látóköröm, többek közt azért is, mert országos lap munkatársaként, majd a Kossuth Rádió szerkesztőjeként Európa több pontjára, sőt Ázsiába, majd Észak-Afrikába is eljutottam. Bécsben is sokszor jártam, egyébként újságíróként is. Érdeklődésem a Lajtától a Berecki-havasokig, a Dunajectól a Tengerszeméig éles. Természetesen Brüsszel, Washington, Jeruzsálem, és még a földkerekség több pontja is érdeklődésem fénykörében van. Ez mindenképp fontos változás.

– *Horizontja a Kárpát-medencéből az európaiságig tágult. Mit tett ennek érdekében? Hogyan ítéli meg ezt a szélesedést?*

– Már 1989-ben, a rendszerváltozás előtt figyelmeztettem egy sajtótájékoztatón egy olasz vezérigazgatót, hogy mi, magyarok nem Kelet-Európában, hanem Közép-Európában vagyunk. Azonnal megértette, és elnézést kért. Mi, magyarok az oszmán uralom alatt is megőriztük kereszténységünket, mégpedig elsősorban római kereszténységünket, ellentétben más, hódoltatott népekkel. Nekem Európa elsősorban a reneszánsz mestereket, Leonardo da Vincit, Michelangelót, Bosch-t jelentette, ők fényezik előttem az európaiság fogalmát. Nem azok, akik ma az Európai Unióban vezető politikusok. Személyes értékrendemet tisztán európainak gondolom.

Ennek érdekében folyamatosan próbáltam minél többet tájékozódni, többek közt az általam készített interjúkból is sokat tanultam. Ez a szélesedés néha sok stresszel jár, mert az ember észreveszi az elkerülhető hibákat, amelyeket nem kerültünk el, és ezek sokat ártottak.

– *Ez az európaiság jellemzi a Balassi Bálint-emlékkard irodalmi-díj létrehozását, de a díjazottak származását is. Miben látja ennek a nyitásnak célját és rendeltetését?*

– Ennek a nyitásnak az egyik célja az volt, hogy hazánkban a Valentin napon Balassit ünnepeljük, és ne Valentint. A Valentin-napot idegennek éreztem a mi kultúránkban. A másik rendeltetése az volt, hogy legyen egy szuverén irodalmi díj. Mert noha a Balassi-kard indulásakor már 1997-et írtunk, a különböző állami díjak nagy részét azok kapták, akik a rendszerváltoztatás előtt, a pártállamban is megkapták volna: nem újult meg az értékrend. A Balassi-kardnak ma ereje van, erkölcsileg nagyobb rangot ad, mint az állami díjak.

– *Ha csak a Balassi-emlékkardnál maradtunk is, mennyiben járult hozzá ez a nemesség vállalkozás a nélkülözhetetlen kapcsolatok bővítéséhez?*

– A kardot minden évben egy magyar költő és egy külföldi műfordító veheti át: eddig 53 Balassi-kardos művész van. A magyarok közül egy felvidéki, egy kárpátaljai, három székelyföldi, egy kolozsvári, két délvidéki, egy amerikai van a első-magyarországiakon kívül. Több mint húsz ország irodalmára, műfordítója utazott Budapestre a kardért, többek közt Rómából, Lisszabonból, Moszkvából, Szófiából, Ankarából, Tokióból, San Diegóból, Sao Paulóból, Kairóból, de kongói, ausztráliai költő szobájának falán is függ a Bonyhádon kovácsolt Balassi-kard. Ez tehát hatalmas kapcsolatszövést jelentett. Balassi ismertsége a világban most sokkal nagyobb, mint 1997 előtt volt. Amerikai angolra 38 költeményét, arabra 29 versét

fordították le a kardnak köszönhetően, az alkotások könyvben is megjelentek: ezek mérföldkövek irodalomtörténetünkben.

– *Mint újságíró hogyan ítéli meg Magyarországot helyét és helyzetét?*

– Hazánk nem kicsi, hanem közepes nagyságú ország Trianon után is. Jelentősége méreténél nagyobb. Európa kellős közepén, ám Fiume elvesztése óta tengerpart nélkül alakítja kapcsolatait. Jelentős demográfiai gondokkal küzd, ezen nem enyhített a rendszerváltoztatás sem, sőt... A világ egyik legeladósodottabb országa, nagyrészt a pártállami örökség miatt. A magyar kultúra a világ nagy kultúrái közé tartozik, ez szellemi erőt ad a kihívások megválaszolásához. Külpolitikájában nagy nehézséget okoz, hogy a Trianonban területeket kapó államok megpróbálják igazolni, hogy ők megérdemelték ezt az ajándékot, mert a Magyar Királyság rossz bánt népükkel évszázadokon át: ez természetesen óriási hazugság, de a tévhiedelem ma is károkat okoz. Ez az indulat az utóbbi időben enyhül. Gazdaságunk a világ egyik legnyitottabb gazdasága, ez sok erőfeszítést követel, és sok kockázattal jár. Az ukrainai háború egyik csapása éppen az, hogy a szankciós politika nehezíti a gazdasági kapcsolatok élénkítését. Hangulatilag rengeteget árt hazánkban Brüsszel hungarofób magatartása és propagandája, ennek ártalmait csak hosszú évek alatt lehet majd enyhíteni. Felmérhetetlen károkat okoz az atlantikumból irányított és fizetett belső ellenzék ármánykodása, ennek következményei beláthatatlanok. Optimizmusra ad okot, hogy a szomszédos Ausztriával nincsenek akadályai a kapcsolatok gazdagításának. „Mi magyarok soha nem voltunk idegenek Bécsben” – mondta Habsburg Ottó. Igaza volt.

– *Kapcsolatai révén egyöntetű, hogy hirtétalan magyarságban gondolkodik. Hova vezet, vezethet ez a jövőben?*

– Elmondhatatlanul nagy szükségünk van az ausztriai magyarságra. Nemcsak a

gazdasági kapcsolatok miatt, hanem lelki leg is. Természetesen a többi diaszpóra is nélkülözhetetlen Japántól Chiléig, Kanadától Ausztráliáig. A kibertérben könnyebbé vált a kapcsolatok szélesítése. Mindkét oldalról erősíteni kell az együttgondolkodást. Lehetővé kell tenni a hazatérést, sok „visszidens” talált jó esélyt az egykori hazájában, vagy éppen szülei, nagyszülei hazájában. Ezt a folyamatot erősíteni kell. Mindez a jövőben oda vezethet, hogy Magyarország gazdaságilag erősebb, kulturálisan hatásosabb lehet a világban. És jövőt látnak a magyar fiatalok maguk előtt a közép-európai magyar térségben.

– *Kerek évfordulója után Kazinczy Pályám emlékezete öltik fel. Mégis a múltidéző szintézishez hozzá tartozik a folytatás is. Mi lehet a társadalmi szerepe és jelentősége az önhöz hasonló jelentőségű pályának?*

– Külön érték, hogy Kazinczyra nagy szellemi hatással voltak bécsi élményei. A császárvárosból sok művelődési kincs áramlott Magyarországra, Erdélybe évszázadokon át. Nemcsak a magas művelődés, hiszen ma sok magyar embernek - köztük nekem is - legkedveltebb étele a wiener schnitzel. Maga Balassi is megénekelte a bécsi Zsuzsánnával való kalandját. Az én pályám emlékeztet eddigi 21 könyvem teszi - reményeim szerint - valamivel tartósabbá, mint az annak idején évtizedeken át megírt több ezer újságcikkem, vagy elkészített rádiós, televíziós riportom. Munkám társadalmi szerepe az lehet, hogy ellenérveket nyújt az országra ömlő rengeteg ártó propagandával, torzítással szemben. Akik írásaimat – akár a kibertérben – olvassák, felismerhetik, mennyit lódt a főszórád sajtó, mennyit füllent a brüsszeli politika. Ami irodalomszervezői tevékenységemet illeti: Balassi költészete eljut a világ olyan térségeibe, amelyekbe az elmúlt 430 évben, a poéta földi pályájának befejezése óta még soha nem jutott el. Ennek a jelentősége valószínűleg meglehetősen nagy.

Az interjút készítette: DEÁK ERNŐ

HIDEG KREMATÓRIUM

Jegyzetek a halál országából

A kiváló magyar újságíró és költő „Hideg krematórium” című dokumentumértékű visszaemlékezése Jugoszláviában 1950-ben jelent meg magyarul. A hidegháborús politika miatt ez a remekmű 70 évig homályban maradt, – túlságosan szovjetbarát volt a Nyugat számára, túlságosan zsidó központú a Keletnek. 2024 januárjában viszont 15 nyelvre fordították le és egyszerre adták ki, így Magyarországon is először, holott magyarul íródott, a név szerint említett szereplők mind magyarok a könyvben (pl. Vázsonyi János volt igazságügyminiszter, aki nem élte túl a haláltáborot).

Amerikában az első angol nyelvű kiadás a februárban elhunyt nagyszerű fordítónak Olchváry Pálnak köszönhető. A mű a lehető legjelentősebb elismerő irodalmi kritikákat kapta a legfontosabb napilapokban és irodalmi újságokban.

Debreczeni (ez az írói álneve) Bruner József élete nagy részét Jugoszláviában töltötte. Budapesten született 1905-ben. Kezdetben a szabadkai Naplóba írt verseket, majd a budapesti Ünnepek című napilap szerkesztője volt, ahonnan a zsidóellenes törvények miatt 1938-ban elbocsátották. A vajdasági zsidók deportálása 1944 április második felében kezdődött. Felesége, Lenke és szülei már júniusban nem voltak az élők között. A háború után a jugoszláviai vajdasági magyar médiának, valamint vezető belgrádi lapoknak volt munkatársa. Híd-díjjal tüntették ki, amely a jugoszláviai magyar irodalom legmagasabb kitüntetése volt.

Debreczeni 1944 május elején, három év munkaszolgálat után, Bácska Topolyáról érkezik meg Auschwitzba. A vagonban körülötte lévőkre: szegedi, szabadkai, topolyai már a munkaszolgálatból ismert sors társaira név szerint emlékszik, volt közöttük író, szerkesztő, üzletember, ügyvéd, fotós, szabó, földműves, jazz zongorista. Többnapos vonatozás után a megérkezésük egyik magyar rab odakiált: Gyalogolj! Így a jobboldali sort választja, azok a fáradtak, akik balra a teherautó felé indultak, kevesebb mint egy órán belül a gázkamrában végezték. Később megtudta, hogy a gázkamrába menőket is előtte megborotválták és szappant is adtak a kezükbe.

A jobbra tartó, perverzen szerencsések útja tizenkét rémisztő hónapig tartó bebörtönzéshez és rabszolgamunkához vezetett. Három különböző munkatáborba került: vasútépítés, bánya és alagútásás, egyre nehezebb körülmények között, egyre kevesebb élelemmel ellátva.

Az író megfigyelőképesége rendkívüli. Minden, amivel találkozik az általa Auschwitz-országnak nevezett területen – a munkaterületek, a laktanyák, a holttestek, az éhség, a névsorolvasás, a munka, az örület, a félelem, a kétségbeesés, a furcsaság, a remény, a kegyetlenség – mindezt részletekben örökíti meg, élesen.

Ami a könyvben szintén különleges, az, hogy mint riporter (több nyelven tudott) bárhová kerül, aprólékosan feltérképezi a helybeli, a foglyok közötti hierarchiát. A táborfőnök, a munkafőnök a barakkfőnök és a kápók, mind a foglyokból

kerültek ki, a korábban jött túlélők lettek a vezetők, de csak a legkegyetlenebbek maradhattak meg a pozíciójukban. A náci hihetetlen találékonysággal létrehozták a haláltáboraikban a páriák hierarchiáját. A szürkék, azaz német gárda nagyrészt hiányzik; ehelyett a rabok uralkodnak más foglyok felett. Talán épp az érintettség miatt a könyvnek nincs lengyel, lett, litván vagy ukrán nyelvű változata.

A rabszolgamunka rendszere innovatív köz-magán kezdeményezés eredménye volt. Három „illusztris cég” bérelt rabszolgamunkát a náci államtól: a Baugesellschaft építőipari cég; George Urban AG, föld feletti gépészet; és a rettegett Kemna földalatti mérnöki cég. Debreczeni élesen kifejti a kapcsolatot a nagykapitalizmus könyörtelensége és a táborok szándékos belső törvénytelenége között.

A könyv utolsó harmada különösen megdöbbentő: Debreczeni a „hideg krematóriumba” kerül, olyan helyre, ahol a munkához túl beteg rabokat hagyják meghalni. A háború vége felé a náci, nem akarva, hogy ipari mészárláson ériék őket, a tetvekkel teli, tífuszos, csontsovány embereket a saját szennyvizük felett centiméterekkel a priccsekre hatósával felrakva hagyták, meztelenül, éhen, vérhasban, tbc-ben és kétségbeesésben meghalni. Ezek voltak a „hideg krematóriumok”. 1944 novemberétől így feküdt az író is a dörmhai halálkórházban. Itt is aprólékosan feltérképezi, hogy ki felügyel kit, ki kinek a kiszolgáltatottja, ki fér hozzá élelmiszerhez, hírekhez, gyógyszerhez,

cipőhöz. Százával hozzák a betegeket és százával viszik el reggelente a hallottakat. Mint Camus A pestis regényében, itt is van egy jó ember Farkas doktor, aki önfeláldozóan próbál segíteni az örült lehetetlenségben. Az író lebeg a majdnem halottak és az újonnan meghaltak között, egyfajta folyamatban lévő kollektív gyászjelentést készít, felvázolja azokat az emberi lényeket, akik egykor voltak, az emberi életeket, amelyekben egykor éltek, miközben kihordják és meszes gödörbe vetik a holttesteket. Mindig jelen van a bűz, az emberi ürülék és az emberi maradványok folyója. A pokol panoptikumos ábrázolása egyszerre személyes és közösségi. A foglyok megátasztják egyik halott priccstársukat, kinnyújtják a karját, hogy kapjanak még egy darab kenyeret. Debreczeni három komoly betegségen megy keresztül; a szovjetek csak május 3-án szabadítják fel a táborot, amikor végre gyógyszert és tápszert kaphat tőlük.

Az amerikai kiadó New York: St. Martin's Press szerkesztője szerint Debreczeni Cold Crematorium könyve a nácizmussal szemben valaha írt egyik legkeményebb, legkegyetlenebb vádirat. A páratlan irodalmi színvonalú szemtanúi beszámoló precíz ézelemmentes stílusa, arra készteti az olvasót, hogy emberi lényeket képzeljen el intellektuálisan felfoghatatlan körülmények között.

Debreczeni [írói álneve] Brun Jonathan Fredland előszavával Ner József: Cold Crematorium [Hideg krematórium] Jonathan Fredland előszavával. St. Martin Press. 120 Broadway New York, NY 10271 www.stmartins.com ISBN 978-1-250-29053

BIKA JULIANNA

A labda kerek, a pénz gurul

Mi volt a németországi labdarúgó Európa-bajnokság két legjobb jelenete? Így, ikerben kérdezve, nagyon kevesen fognak ellenkezni: Lamine Yamal ketős fellépése. Az egyik az EB legszebb góljának választott találata a Franciaország elleni elődöntőben. A Barcelona ifjú játékos a döntő előtti napon lett 17 éves, és az EB megnyerése volt neki a legszebb születésnap ajándék.

És melyik volt a másik „fellépés”? Egy 17 évvel ezelőtt készült fotó, melyen a néhány hónapos dundi kis Lamine-t fürdeti az akkor 20 éves Lionel Messi. A fotózás azért jött létre, mert az Unicef nevű gyerekjogi ENSZ-szervezet a Barcelona focicsapatával csináltatott évente egy naptárt, amelyben a focisták különböző háttérű gyerekekkel fotózkodtak. Joan Monfort fényképész a CNN-tévén elmondta: „Az Unicef tombolát rendezett a matarói Roca Fonda negyedben, ahol Lamine családja élt.” A baba szülei, a marokkói papa és az Egyenlítő-guineai mama, „jelentkeztek a tombolára, hogy a Camp Nouban lefotózzák őket egy Barca-játékosal. És megnyerték a tombolát.”

Mielőtt elkezdünk értetlenkedni, hogy miért nem játszik a világ- és a gyereksztár együtt az FC Barcelona színeiben, tudni kell, hogy Messi 2021-ben elhagyta a katalán csapatot – anélkül, hogy tudta volna, milyen zseni nevelkedik mellette.

Persze, nem csak Lamine Yamal „teljesített” ezen az EB-n – az egész spanyol csapat kimagaslott a 23 másik csapat közül. „A bombasztikus baszkok verték

a bágyadt briteket”, írta a 444.hu nevű magyar online-újság „döntőmásnapos Eb-podkasztnak” címe alatt. Az enyhén sántító alliterációban a művészeti szabadság uralkodhatott, mert a spanyol csapatban csak három „igazi baszk” játszott, plusz a spanyol-ghánai származású Nico Williams. De épp az különböztette meg a spanyolokat az összes másik csapattól: Ők fociztak, a többiek taktikáztak.

Ami a taktikát illeti: Luis de la Fuente egy Marokkó elleni vb-kiesés után csak 2022 decemberében lett szövetségi kapitány. Olyan csapatot kovácsolt, melyben volt néhány tapasztalt játékos – Carvajal, Joselu, Laporte, Morata, Jesus Navas –, de a többség fiatal és kisebb csapatoknál játszik, nem a Barcelona-ban vagy a Real Madridban. Spanyolország ezzel nemcsak negyedszer nyerte meg az EB-t, hanem jó eséllyel pályázza meg a 2026-os VB-t is, mikor Yamal és Williams, a két kulcsembert, még csak 19, illetve 24 éves lesz.

A spanyolokon kívül mit vagy kit lehetett még megcsodálni az EB-n? Szép gólokat, részben gyönyörű öngólokat, és hogy ne vigyük túlzásba, két váratlanul erős csapatot. Az egyik a grúz gárda volt, mely friss energiával és Giorgi Mammadzvilivel kapus zseniális védekezővel továbbjutott csoportjából – mellékesen kiszorítva a nem a legjobb formában játszó magyarokat.

A másik meglepetéscsapat az osztrák lett. Stefan Posch jobb hátvéd, aki Mammadzvilivel és egy-egy angol, portugál, svájccal és törökkel bekerült

öt spanyol közé az EB csapatába, valószínűleg azért képviseli Ralf Rangnick gárdáját, mert energiájával „megfertőzte” a többieket.

A magyarok szerepléséről Dárdai Pál, a korábbi szövetségi kapitány fogalmazta meg a legfontosabb mondánivalót: „Nem feltétlen baj, hogy a magyar válogatott nem jutott tovább a csoportkörből az Európa-bajnokságon, mert így sokkal nagyobb elánal vág majd neki a világbajnoki selejtezőnek.” Dárdai az M4 Sportnak adott interjúban nagyon pozitívan látja utódja, Marco Rossi munkáját: „Szerintem Rossi évek óta jól dolgozik a srácokkal, a szurkolók meg vannak vele elégedve, a lényeg, hogy a gyerekeknek legyenek példaképeik, és most vannak” – jelentette ki Dárdai. A spanyolok „megmutatták az embereknek, hogy igenis lehet futballozni, van még játékkészség, nem csak a letámadások és a kontra”. A legvérmesebb drukkerok hasonló játékot reméltek a magyar csapattól is...

A németországi EB bebizonyította, hogy már régen a gólszegény, taktikázó válogatott labdarúgás untatja Európa stadionjait, és ezt a tendenciát csak néha-néha szakítja meg egy szenzációsan focizó csapat.

Ami bizonyíthatóan nem változik, az a pénz uralma, a sztárok esetében negyed milliárd euró felé emelkedő „vásárlási” árakkal. Az európai tetőszervezet UEFA bonyolult rendszert dolgozott ki, amellyel a klubokat „lefizeti”: Annak érdekében, hogy ne tekintsék veszteségnek a válogatott-tornákat, játékosonként

napi 10 ezer eurót kapnak. Míg 2012-ben ilyen módon 55 millió eurót osztottak szét klubcsapatok között, ez az összeg idén 140 millió euróra nőtt. A 24 válogatott keretében 620 labdarúgót listáztak. Az UEFA kibírja: az elszámolás szerint 1,76 milliárd euró nyeresége származik a németországi EB-ből.

A labda kerek, és a pénz gurul...

MARTOS PÉTER

BAZSÓ ÁDÁM

A vágóhídra menet

Szakszervezetek
Béke poraikra
Nagy naívan azt hittük
Hogy ez lehet a szikra
Mely belobbantja
a forradalom lángját
Magyarország
tépett testén
agónia ráng át.
Hullafoltok tarkítják
a tavaszodó rétet.
Gondolkodsz és
ez talán
a legsúlyosabb vétke.
Maholnap tán
meg is ölik,
ki a vérszől hírt ad.
Míg a vágóhídra menet
Bégetnek a birkák.

Svájc és az EU közötti tárgyalások feszültségei

Mint az egész világ, így Svájc is – az európai kontinens legdemokratikusabbnak és leggazdagabbnak nevezett «szigetországa» – forrongások özönének van kitéve, de inkább a nemzetközi politikai és gazdasági folyamatoknak válik egyre nyilvánvalóbban függvényévé. Mint az ENSZ, az Európa Tanács, az EFTA, és még számos nemzetközi szervezet rendes tagja, sőt székhelye, fontos és aktív szerepkörök vállalását és betöltését teszi indokolttá és szükségessé számára. A BN idei márciusi számában beszámoltunk Svájc EU-hoz fűződő viszonyáról. Jelen tudósításunkban a folyamatban lévő új keretegyezmény tárgyalásainak jelenlegi állapotát ismertetjük.

Svájcnak, mint nem EU tagországnak, az EU geopolitikai központjába ágyazódva stratégiai érdeke, hogy túléléséhez gazdasági, kulturális, katonai, energiabiztonsági, klíma és környezet biztonsági, tudományos és kutatási együttműködési szerződéseket kössön népe érdekében.

Svájc és az EU közötti keretegyezmény alakulása

Lényege és célja, hogy az eddig érvényben lévő 1999-ben megkötött bilaterális I. és II. szerződést (főbb elemei:

- „szabad lakóhely megválasztási egyezmény” – Personenfreizügigkeitsabkommen (FZA), gyakorlati kereskedelmi akadályok (szabadkereskedelem), - közbeszerzések, - légiforgalom, - szárazföldi forgalom, - mezőgazdaság, - kutatás) új keretszerződéssel helyettesítsék. Ehhez a Szövetségi Tanács – a Parlamenttel és a Érdekszövetségekkel egyeztetve – tavaly decemberben kiadta az ún. „csomagtervet (Paketansatz)” a kijelölt svájci tárgyaló delegáció részére, melynek fontosabb elemei a következők: áramszolgáltatás, belpiac szerződés, élelmiszerbiztonság: az új belpiac szerződés függvényében, közegészségügy: együttműködési szerződés.

A tárgyalások eddigi menetének alakulása azt jelzi, hogy néhány kérdésben sikerült az egyezés, néhány további kérdésben a tárgyalásokat – a tervezettel ellentétben – ez év végéig nem sikerül befejezni. Akkor sem, ha az EU komisszió újra megválasztott elnöke Ursula von der Lyen az egyezséget szerette volna még az előző mandátuma lejártá előtt, tehát 2024. június végéig sikerre vinni.

A tények:

Az EU szeretne az eddigi helyett teljesen új egyezményt kötni és az eddigiben lévő kivételeket (szűrőket) eltörölni, vagy legalább enyhíteni. Egyetlen példa:

- Az EU követeli a diákok szabad és akadálytalan hozzáférését a svájci egyetemi és főiskolai oktatáshoz.

Ez a szerződés legvitatottabb témája. Ugyanis:

- Ha Svájc elfogadja az EU követelését, hogy a jövőben átveszi az EU-jogrendet, fennáll a fokozott bevándorlás és az azzal járó további, járulékos problémák veszélye az oktatás, közlekedés, egészségügy és a társadalombiztosítás terén.

Mi a vita tárgya?

- Az EU teljesen új javaslattal állt elő, amelyből hiányzott az eddigi szerződésben még meglévő védő-szűrők alkalmazása a túl nagy bevándorlással szemben, és az EU-ból származó diákok kivételes helyzetét szabályozó eddigi intézkedé-

sek megtartása a svájci egyetemi és felsőfokú oktatásban. (Új fejlemény: 2025-től a külföldi diákok felsőoktatási tandíja Svájcban a mainak háromszorosára emelkedik.)

A probléma gyökere:

- Az EU arra az állaspontra helyezkedett, hogy az eddigi kivételek és különleges szabályozások elhagyhatók, ha azokat a „Common understanding” nem említi.

- Ezzel szemben Svájc úgy látja, hogy a „Common understanding – Gemeinsames Verständnis – azonos értelmezésben (felfogásban a meglévő egyezmény megváltoztatása szerepel az eddig érvényes járulékos kivételekkel (szűrők) és a különleges szabályozásokkal együtt.

Az EU kérésére szükségessé vált a szerződés megújítása, és az időközben bekövetkezett politikai és gazdasági fejlődésnek megfelelő módosítása. A szerződés számtalan paragrafusa között két alapvető kérdésben a tárgyalások akadoznak, sőt megtorpantak. Az egyik témakört az EU által követelt és a maga elképzeléseire épülő ún. „szabad lakóhely megválasztási egyezmény” – Personenfreizügigkeitsabkommen (FZA), a másik fontos témakört pedig Svájc szabad hozzáférését az EU „szabad árukereskedelmi övezetéhez”, más szóval az EU belpiac – Freihandelszone, EU Binnenmarkt – jelenti. Mindkét témakör természeténél fogva is erősen összefügg egymással. A témák Svájcnak nem is gazdasági szempontok miatt jelentenek problémákat, hanem a gazdasági és az illegális migráció okozta népességnövekedés. (Az első kétoldalú (bilaterális) szerződés megkötésekor Svájc lakossága 7 millió volt, mára 9,2 millió.) Ugyancsak ez a téma okozza a szociális (belső) konfliktust a svájci érdekvédelmi (szak) szervezetek és a munkaadók között. Az EU gazdasága nem ismeri az ún. „fizetés-munkabér-védelmet”(Lohnschutz), amely kizárja a munkabér-dömpinget a Svájcban védett és szívós szociális egyezkedésekkel kialakult munkabérek és a beözönlő külföldi munkavállalók bére között. Ebben a kérdésben a szakszervezeteknek vétőjoga van.

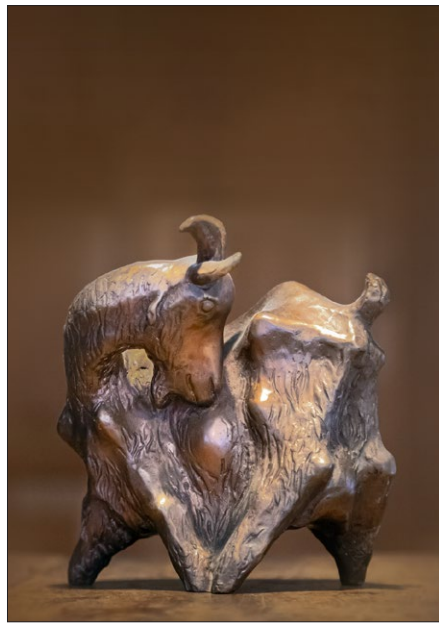
Az eredeti szerződésbe foglalt 10 éves fékező szűrőintézkedéseket a „fizetés-munkabér-védelmére” és a betelepülő EU munkaerő „családösszevonására” az EU szeretné az új szerződésből kihagyni. Ezzel Svájc a belső szociális nyugalom és béke megőrzése érdekében nem ért(het) egyet.

További vitás kérdés az EU jogrend Svájc által történő automatikus vagy dinamikus átvétele, amit Svájc határozottan elutasít. (Az okozat: Svájc elutasítja az EU azon igyekezetét, mely a vitás jogi kérdéseket az EU által kijelölt békítő bírósággal szeretné orvosolni. Svájc független államközi békítő(döntő) bíróságot kíván.)

Egy további olyan kérdés, amelyre még nincs végleges válasz: ide tartozik a „beleszólás joga – Mitspracherecht (decision shaping)?

Migráció okozta lakáshiány

Az évente 80 ezer lelket számláló migráció okozta népességszaporulat következtében 40 ezer lakás hiányzik. Ennek függvényében a lakbérek csillagászati magasságba szöktek. Bár az elmúlt években évi 40 ezer új lakás épült, túl

*Kecske, 2010, mészkö, bronz
(fotók: Uzsák Zoltán)*

kevés ahhoz, hogy a népességnövekedést kielégítse.

A törvények szabta feltételek miatt az építőipar legnagyobb problémáját az egyre kevesebb építkezési zóna okozza.

A svájci nyugdíjrendszernek reformra van szüksége

A svájci nyugdíjrendszer 2 pilléren nyugszik.

Az egyik pillért az állami nyugdíj AHV(IV) képezi, amely a ledolgozott munkaévek függvényében kerül megállapításra, viszont a nyugdíjas megélhetését messze nem biztosítja.

A gyermektelen önálló személy havi nyugdíja min. 1225.- max. 2450.-CHF bruttó. A házastársaké együtt, ha mindkét fél dolgozott max. 3675.- CHF bruttó. A törvényes egzisztenciáminimium egyedülállónak havi 1200.- CHF, házastársaknak 1700.- CHF. A svájci nyugdíj másik pillérét az 1975-ben bevezetett kötelező BVG – Berufliche Vorsorge által folyósított, a jövedelem és a ledolgozott munkaévek függvényében megállapított összeg képezi.

Az alacsony AHV nyugdíj miatt a lakosság körében eluralkodott elégedetlenség a 13. havi AHV nyugdíj bevezetését népszavazással erőltette ki az államtól.

Hallgatók nélküli kurzusok az egyetemeken

Professzorok, előadótermek, vizsgaszabályzat? Minden megvan – csak egy dolog hiányzik: a diákok. A könyvvizsgálók hiányosságokat találtak néhány német szövetségi államban.

A nyár az éves beszámoló ideje. Sok állami számvevőszék hozza nyilvánosságra kutatását, és rámutat az adott szövetségi államban elpazarolt pénzekre. Vizsgálják többek között a szövetségi államok egyetemeit és felsőoktatási politikáját is.

Az ellenőrzés időnként megdöbbentő dolgokat tár fel, például a köztársaság délnyugati részén. Ott a Számvevőszék Baden-Württemberg tartományt bírálja, amiért túl sok olyan mesterképzés van, amit senki sem akar elvégezni. A pénzügyi ellenőrök szerint az egyetemek és más egyetem több mint 700 mesterképzési programjának közelmúltbeli felülvizsgálata megállapította, hogy országszerte több mint 120 olyan képzési program létezik, amelyre évente tíznél kevesebben iratkoznak be.

A számvevők kifogásolják, hogy gazdaságilag nem indokolt ezeknek a tanfolyamoknak a hosszú távú kínálata. Az erre a célra fenntartott források csekély hasznot hoznak, és máshol hiányoznak.

A BVG nyugdíj tabu, azt a vállalatok biztosítják, s ahhoz (egyelőre) nem lehet hozzányúlni. Ennek ellenére vannak baloldali szakszervezeti kezdeményezések, melyek a 13. BVG nyugdíj bevezetését sürgetik, ugyancsak népszavazással.

Már a 13. AHV-hoz szükséges pénz előteremtése is parázs vitát eredményezett a szociális intézmények, a pártok és az állami költségvetés kezelői között. A szükséges pénzt az áruforgalmi adó (ÁFA) emelésével szeretnék előteremteni, ami viszont feszültséget teremtett a vállalkozások és az állam között, miután kiderült, hogy a hadsereg felfegyverzésére megállapított pénz sem áll rendelkezésre.

Problémák, melyeket végsősoron a politikum megold, de minden bizonynyal a lakosság türelmének ingerlésével és terheinek emelésével. Arról nem is szólva, hogy az ÁFA-kulcs változtatását is népszavazással kell szentesíteni, amihez néha nemcsak hónapok, hanem évek kellene.

A svájci nyugdíjrendszer évtizedek óta társadalmi viták tárgyát képezi, arról nem is szólva, hogy a nyugdíj, mint rendes jövedelem adóköteles.

B. SZABÓ PÉTER, Zürich

A kirekesztettek története

Fura cím, ami viszont az ismertetésre szánt könyv német titulusból származik. Emez pedig a 2021. június 3–5-én, Bécsben rendezett konferencián elhangzott beszámolók gyűjteményes köteteként került kiadásra. A széles skálán mozgó konferencia anyaga 12 témát ölel fel, valamennyi sajátosságaként emlékeztetbe idézve a magyaroknak nevezett, elsősorban német ajkú hungariai ország-lakosok sajátosságos arculatát. A németül tudó könnyen boldogul, míg a magyar csak kellő körülírással jut dűlőre: Ungarn – Magyaren, azaz magyar ország-lakók általában – nyelvmagyarok.

Nosztalgikusnak is mondható a kezdeményezés, hiszen nem kisebbre vállalkoztak a szervezők, ill. kiadók, mint hogy nagyon is pozitív képet nyújtsanak azokról az időkről, törekvésekről, amik a kibontakozó nacionalizmust megelőzően még nem vertek éket a Magyar Királyság különböző nyelveket ápoló lakói között. Valamennyien ugyanazon földet tekintették hazájuknak, a németek elsősorban azzal a többlet igyekezettel, hogy megismertessék a Habsburg birodalom nyugati felével, különösen Béccsel, az idegenkedve (el)fogadott, vagy inkább alig ismert Magyarországot. A tárgykör alapos és körültekintő felkarolását Csáky Moritz vállalta, perspektivikusan mutatva be, valójában kik voltak a magyarok, akiknek legfőbb érdemeik abban mutathatók ki, hogy német nyelven közvetítő szerepet vállaltak. Kazin-

czy Ferenc személyére és munkásságára leszűkítve Fried István kibogozva fejti ki, hogy a nyelvújítás apostola mennyiben sorolható a magyarok táborába, egyben érzékeltetve a vízválasztót is, miként váltak a magyarok, kirekesztett idegenné. A nyelvújítással, majd a magyar nyelv szorgalmazásával a 19. század harmincas éveitől olyan folyamat indult be, ami végül is nem egybe terelte, hanem idővel elidegenítette a magyarságtól a másnyelvű ország-lakókat. Így hangzik mind Tamássy-Lénárt Orsolya, mind Blaskó Katalin fájdalom-san sarkalatos véleménye a különválás, elidegenedés folyamatáról. Utóbbi idézi a kötet címként használt, idevágó teljes nyilatkozatot Karl Maria Benkert (Kertbeny) tollából: „Miközben Magyarország nemzeti lakói, a magyarok egyetlen célt követve fáradhatatlanul legnemesebb erőiket szent ügyre, nemzetük nagyságára fordítják, két népelem, a szlávok és a németek ettől az egységtől elszakadtak.”

A két nagylélegzetű tanulmány annyira kimeríti a témakört, hogy látszatra legfeljebb Varga Pál nyújt újat a patriotizmus és a kozmopolitizmus (Csáky Mórítz) viszonylatában, terítékre hozva Joseph von Hormayr szerepét, aki birodalmi szinten tett kísérletet egyfajta Habsburg patriotizmus megteremtésére, ami lényegében figyelemre méltó vállalkozás volt, ellenben hivatalos (dinasztikus) felkarolás nélkül elsikkadt. A többi tanulmány kiegészítőleg hat,

igaz valamennyi hozzájárul a tárgykör kikerekítéséhez. A bemutatott személyek nem jelentenek összképet, hanem tevékenységük valamelyik szegmensére szorítkoznak a szerzők, így pl. Kovács Kálmán tanulmánya Johann Ladislaus Pyrker nélkülözhetetlen életrajzi adatai felsorakoztatása mellett az egyházfi irodalmi munkásságát tartalmazza, jelesen Tunisiás c. eposzának elemzésével, kiemelve a műnek egyébként is fiktív magyar vonatkozásait.

A konferencia anyagának érdekes hozadéka Blaskó Katalin Karl Maria Benkert (Kertbeny) sikertelen évkönyve – Jahrbuch des deutschen Elements in Ungarn (1846) – szereplőinek bemutatása, ami által sokan másutt is előfordulnak, azt a hiányérzetet keltve, vajon Tamássy-Lénárt Orsolya Majláth János életútjához hasonlóan nem lett volna-e érdekes külön foglalkozni további alkotók munkásságával? Ezt a hiányérzetet csökkenti, de nem szünteti meg Gertaud Marinelli-König, aki viszont a felvidéki/szlovákiai alkotók közé beiktatja a pozsonyi születésű Gaál György alakját, aki viszont – Mailáth Jánossal összevetve tulajdonképpen érdemeit tekintve teljesen háttérbe szorul. Theater der Magyaren, különösképpen pedig Mährchen der Magyaren mesegyűjteményével a magyar népmese úttörőjének számít, de ez az oldala említésre sem kerül.

Tanulságos, de a konferencia/kötet fővonulatától eltér Steffen Höhne a bohe-

mizmusról és a bukovinizmusról tartott előadása, nem kevésbé Václav Petrbook értekezése a Cseh- és Morvaországban szintúgy meglévő többnyelvűségről.

Egy pillanatra még meg kell állnunk, ugyanis a kiadók szinte kizárólag irodalmi vetületben adnak képet Magyarországról, messzemenőleg elhanyagolva, hogy ugyanazon ágensek nem csupán fordításokkal foglalkoztak, hanem statisztikai-topográfiai munkákkal nagyon is eligazító képet nyújtottak a Magyar Királyságról és népeiről (Samuel Bredeczky, Johann Csaplovics, Johann Matthias Korabinsky, Karl Georg Romy, Karl Gottlieb Windisch és mások). Nem lehet kellőképpen hangsúlyozni, mennyire készítették elő a talajt a magyarországi reformmozgalmak befogadására történetesen a császárvárosban. Nem kell tehát meglepődni azon, mekkora rokonszenv kísérte 1848-ban a magyarországi eseményeket.

A hasznosnak szánt kritikus észrevételek végeredményben rávilágítanak a kötet aktuális vonatkozásaira is, fellesztve a „kirekesztettek” nélkülözhetetlenségét napjainkban: a közvetítő szerepet. Csakis elismeréssel és ösztönzéssel kell illetni az ilyen fehér holló-kezdeményezéseket munkájuk folytatására.

DEÁK

Katalin Blaskó, Wynfrid Krieglde und Orsolya Tamássy-Lénárt (kiad.): „von der Einheit losgerissen”. Die Verlustgeschichte der Hungari. Praesens Verlag, (h.n., 2023, 223 l.

A nők leggyakoribb megbetegedése a mellrák

Az Egészség Hidja Összefogás a Mellrák Ellen Egyesület aktív szerepe, kérdőíves felmérése, a médiában való megjelenése segíti a nagy számú nem fertőző betegség, konkrétan a mellrák elleni fellépésünket. Ennek szellemében, – mint érintett családtag is – közreadok egy tájékoztatást a mellrák diagnosztikája, kezelése, megelőzése jelenlegi helyzetéről.

Magyarországi statisztika szerint a nem fertőző betegségek között a nők körében a mellrák a leggyakoribb daganattípus, amely évente 9–10 ezer új diagnózist jelent. A felismert, diagnosztizált betegek közül még sok nem ismert, felderítetlen beteg van. Még mindig sokan, **évente kétezer** halnak meg emiatt. Amennyiben a diagnózis időben történik, akkor 85 százalékban tünetmentes állapot vagy sikeres gyógyulás is elérhető. A magyar statisztikai adatoktól nem térnek el jelentősen a közép-európai országok statisztikai eredményei. Ugyan nagy előrelépés történt a mellrák diagnosztizálásában és kezelésében, de a betegség még a továbbiakban is velünk él.

A statisztikák szerint a betegség a magyar nők akár 8–10 százalékánál is megjelenhet életük során, azaz minden 10–12. nőnél. Azoknál valamivel gyakrabban fordul elő, akiknek korán, 12 éves kor előtt kezdődött a menstruációjuk, és 55 év utánra tolódott a menopauzájuk, vagy öt éven túl szedtek hormonkészítményt, fogamzásgátlót. A genetikai és az életmódbeli meghatározottság, a szülés szám is mérvadó. A számtalan vizsgált és gyanúsított kockázati tényezők közül, még nem sikerült a dominánsokat kiemelni. Az emlő-daganat kialakulására vannak ismert, kutatók által bizonyított rizikótényezők, ugyanakkor megjelenésének pontos okát a mai napig nem tudják azonosítani a szakemberek.

Nem hallgathatjuk el, hogy bár elhanyagolható százalékban, de a **férfiaknál** is létezik mellrák. Az elmúlt időszakban az elterjedt ösztrogén használata az előfordulási számot növelte. A vízbe került női hormonok, a haszonállatok hormonális kezelése magyarázza ezt a nem kívánt jelenséget.

Nemcsak az idősök betegsége

„A mellrák előfordulási tendenciái összhangban vannak a nemzetközi megfigyelésekkel: 80 százalékban idősebb, 50 év feletti nők körében jelentkezik, így a szűrésre jogosult 45–65 év közötti korosztálynak mindenképp javasolt kétfévente szűrésre menni. Vizsgálatok igazolták: az 50 év alatti nőknél az emlőrák előfordulása közel 30 százalékkal nőtt az elmúlt évtizedben”. Az eddigi beszámolók alapján vannak „túl fiatalok a mellrákhoz”, azaz egyeseknél ilyen indok miatt jutnak később alaposabb vizsgálat-hoz a csomó tapintása, a mell deformitása, váladékozása és narancsbőrszerű tünetek észlelését követően. Ilyenkor a házi-orvostól kaphatnak mammográfiás beutalót.

A panaszok észlelése után az **időfaktor** fontos tényező, vannak, akik emiatt inkább magánorvoshoz mennek. A szűréseket illetően statisztikai adatok megerősítették, hogy nem minden vizsgált személy kerül be a központi statisztikákba, így a mammográfiás vizsgálatokon való részvételi arány valójában inkább 70 százalékhoz közelít. A szűréseken való részvételt tovább kell népszerűsíteni, a megelőzést előnyben részesíteni, ösztönzők beépítésével növelni az **életmentő vizsgálaton** való megjelenést. Több érintett megemlítette, hogy sokszor nem értik az orvost; egy részük azért, mert a diagnózist követő sokkhatás miatt nem tudnak koncentrálni, mások pedig nem értik a szaknyelven megfogalmazott felvilágosítást. Sokan homokba dugják a fejüket.

Többen elmondják, hogy nem mernek kérdezni. Ezért fontos a vizsgálatokra felkészülni, hiszen rövid idő áll csak rendelkezésre. Egy nemrégiben közzétett felmérés szerint egy átlagos vizit az állami rendszerben 14 perc, míg a magánklinikán 18 perc. „A korai felismerésnek óriási jelentősége van a betegség kezelésében. Többek között ezért is kell megérteni, mik azok a pontok a felismerés, a diagnosztizálás és a kezelés során, amiken javítani lehetne” – publikálják a mellrákban szenvedők véleményeinek begyűjtői, a „Mellrákban szenvedők egyesület” aktivistái.

Ma már a gyógyulás, a tünetmentesség elérése **nem csoda, hanem elvárás**.

Génalapú terápiák, robotsebészet, kemoterápia, sugárkezelés és a jelenleg modern immunkezelés széles skálája áll rendelkezésünkre, amelyekkel küzdünk az eredményes gyógyulásért. Magyarországon nyugat-európai szintű onkológiai kezelések állnak rendelkezésre.

Javultak az áttétesek esélyei

A kockázati tényezők és az előrehaladott stádiumban történő orvoshoz fordulás rontja a várható életminőséget, a túlélési esélyeket. A korai, csak lokális kiterjedéssel rendelkező, időben felfedezett daganatnál a műtéti beavatkozás révén legtöbbször az épből eltávolítható a rosszindulatú daganat, de sajnos nem biztos, hogy ezzel megszűnik a rákos sejtek jelenléte a szervezetben. Ezért sem lehet kizárni a betegség későbbi kiújulását.

Az érintettek akár 20–30 százalékánál a daganat a test más részében képez áttéteket. A csontokban, a májban, az agyban, a tüdőben jelenhetnek meg a metasztázisok. Az orvostudomány mai állása szerint ez nem gyógyítható, de **a növekedésük lassítható**. Az utóbbi 20 évben renge-

teg eredményes kutatás zajlott le és zajlik napjainkban is a gyógyszeriparban, melynek eredményeképpen lehetséges a hosszú távú – akár több évtizedes – túlélés is. A betegség érintette ezt megerősíti: „Tizenhét éve élek vele, hét éve áttétes mellrákkal, és jól vagyok, mindennap dolgozom” – jelentette ki egy rákbeteg, aki a **megelőzés fontosságát** hangsúlyozza. A betegség kiújulásának kockázatát csökkentő terápiák alkalmazása a hazai kezelési gyakorlatban a betegek életminőségének megtartása mellett növelné a daganatmentes élet esélyét, lehetőséget jelentene a teljes gyógyulás valószínűségének növelésére.

Az egészségmegőrzés területén fontos, hogy országos szinten a lehető legjobb lehetőségek álljanak rendelkezésre a **korai felismerést, diagnosztikát, gyógyszeres kezeléseket és rehabilitációt** illetően. Ehhez állami szintű összefogás és többszereplős párbeszéd és anyagi erőforrások szükségesek, ami alapján komplex megoldási javaslatokat lehet kidolgozni a döntéshozók számára.

Minden a mellrák ellenes összefogásban résztvevő aktív szereplő segít annak megértésében, milyen nehézségekkel szembesülnek az érintettek. Ennek alapján fontos, hogy minél átfogóbb képet kapjunk az emlőrákkal küzdő magyar nők (férfiak) jelenlegi helyzetéről. Az érintettek beszámolója a tapasztalataikról már az első jelek felismerésétől, a diagnosztizáláson keresztül egészen a kezelés végéig, és még az utána következő időszakról is.

Minden vizsgálat, kutatás segít javítani a betegek helyzetén, de a **felvilágosítás, az ismeretterjesztés, a megelőzés** elengedhetetlen útja a mellrák előfordulásának csökkentésében.

PROF. DR. BIRTALAN IVÁN

300 éve született a nagy barokk festő, Maulbertsch

(*Langenargen, Württemberg, 1724. június 7. – † Bécs, 1796. augusztus 8.)

A közép-európai barokk és rokokó művészet legjelentősebb, legerőteljesebb és legtermékenyebb osztrák festőművésze, Franz Anton Maulbertsch 300 éve született a Bodeni tó melletti Langenargenben 1724. június 7-én. Mestersége alapjait apja mellett rakta le, majd az antwerpeni Peter van Rog mellett tanult. Németalföldi iskolázottságát 1739-től Bécsben, az Akadémián tökéletesítette, ahol nagy hatással volt rá Paul Troger. Korai művészetében a dél-német barokk festészet mellett a velencei mesterek – főleg Tiepolo, valamint a nagy flamandok: Rubens és Van Dyck hatottak rá. Elsősorban freskófestő, de oltárképeinek száma is kb. 90, ebből 21-et Magyarországon festett. Tökéletes rajzkészség, formai tudás, páratlanul gazdag alkotói képzelet és egyéni kifejezőmód jellemzi műveit. Nagy hatással volt kortársaira, képeit már életében gyűjtötték, utánózták.

Műveivel az egykori Habsburg Birodalom számos helyszínén találkozunk. Legjelentősebb alkotásai osztrák, morva, cseh és magyar területen találhatók. Első önálló műve Bécsben a josefstadti Maria Treu piarista templom mennyezetét díszíti. Már ezen a korai alkotásán feltűnik a gazdag és eredeti stílus, a rokokó elelensége és a ragyogó színpompa.

Magyarországon rövid megszakításokkal 1754 és 1796 között dolgozott. Az elvont és homályos egyházi szimbolika távol állt tőle. A zirci Ciszterci Apátság Mária mennybevétele c. főoltárképét 1754-ben készítette. Élete főművét, a sümegi plébániatemplom festését Padányi Bíró Márton veszprémi püspök megbízásából 33 éves korában kezdte meg, s másfél év alatt fejezte be. A mennyezet- és falképek sorozata – őtestamentumi témákat is feldolgozva – bemutatja a betlehemi éjszaka költői szépségű jelenetét, a Háromkirályok imáadását, Jézus életét és szenvedéseit, keresztre feszítésének keserűségét,

valamint a feltámadás ragyogását. A főoltár triptichonjának részeit lobogó drapéria köti össze, mely alatt megnyílik a fal, s Krisztust látjuk, angyalokkal körülvéve, amint a mennybe emelkedik. Az egységes, harmonikus színezésű alkotást igazi barokk remekművé teszik az élénk és sötét foltok, a lendületes alakok. Az orgonakarzat freskóján maga az építető püspök is megjelenik udvartartásával együtt. Maulbertsch feleségével együtt részt vett Sümeg város társadalmi életében, jelen volt a templom ünnepélyes felszentelésén 1759-ben, illetve feltehetően a későbbi udvartartásban is előkelő helyet kapott. A komáromi jezsuiták megbízásából készített Szent András templom freskói az 1763-as földrengésben elpusztultak.

Bécsben megrendelésre 1767-ben készítette el az Osztrák Tudományos Akadémia Szent János termében (korábban a Bécsi Egyetem teológiai termében) látható mennyezeti freskóját, mely Krisztus keresztelését ábrázolja egy hegyi pataokban állva.

A kemsieri (ma: Kromeriz, Morvaország) érseki palota, a heiligenkreutz-guttenbrunni plébániatemplom és a mistelbacher kolostor könyvtárának mennyezet- és falképei festése után a Trencsén megyei Bogoszlón a részben elpusztult Erdődy-kastély és -kápolna mennyezet és oltárképeit, majd a Halbtorn/héltoronyi királyi kastély dísztermének allegorikus képeit és a székesfehérvári karmelita templom mennyezetképeit készítette el. E műveit mozgalmasság, lendületes alakok, világos színkezelés, kiegyensúlyozott formák és életszerű részletek jellemzik.

Az 1770-es évektől stílusa megváltozott, a klasszicizmus hűvösebb, visszafogottabb formavilága felé tolódott el. Más műfajokban is alkotni kezdett: freskók és oltárképek mellett életképeket, történeti és allegorikus táblaképeket s rézkarcokat is készített. A váci székesegyház kupolájának freskóin szerep-

Koronázási palást, Budapest I., 2004, bronz
(fotó: Török Máté)

lő alakjai pontosabbak és szárazabbak is a korábbiaknál, színei sem olyan elevenek. Ez idő tájt festette az innsbrucki Hofburg dísztermének mennyezetképeit is, majd a morvaországi Mühlfraunban (Dyje) alkotott.

Mária Terézia halála után (1780) Maulbertsch pályájában fordulat következett. A „kalapos király”, II. József nem szerette a barokk, rokokó művészetet, a katolikus művészetét. Ahogy tudta, bomlasztotta a katolikus egyházat, az egyházi művészet visszaszorult. Magyarországon ez a rombolás kevésbé volt érezhető, ezért is tudott itt munkákat vállalni. Szily János megyéspüspök legfőbb tanácsadója lett művészeti kérdésekben, Maulbertsch, így kaphatta meg szombathelyi megbízatásait is. Elhalmozták megbízásokkal a magyar főurak és főpapok. Jóllehet igen gyorsan dolgozott, de minden megbízást nem volt képes teljesíteni. Élete utolsó évtizedében a győri székesegyházban, a pápai plébániatemplomban, a szombathelyi és kalocsai püspöki palotában, a pozsonyi érseki palota Szent László kápolnájában, a zirci apátsági templomban és az egri líceumban dolgozott. Egri és pápai megbízója Esterházy Károly püspök volt. Pápán és Győrött Szent István vértanú legendáit jelenítette meg. Utolsó befejezett műve a prágai Strahov kolostor könyvtárának meny-

nyezetképe. A szombathelyi püspöki palota nagytermét és a székesegyház mennyezetképeit, oltárképeit még Maulbertsch készítette; freskóit halála után tanítványai: Josef Winterhalter és Anton Spreng fejezték be. (A szombathelyi székesegyház 1945-ben az angolszász légierő négy bombatalálata érte, a leírhatatlan pusztítás következtében – több száz lakossal egyetemben – a freskók is elpusztultak.) A restaurálás során előkerültek az eredeti koloritok és gondolatok, amelyek világosan igazolták az idősödő Maulbertsch hihetetlen vitalitását, kompozíciós készségét és művészi zsenialitását. A mester 1796. augusztus 8-án halt meg Bécsben.

Európa számos múzeumában láthatóak vázlatai és tanulmányai. A Golgota és a Szentháromság c. műveit s egy allegorikus vázlatát a budapesti Szépművészeti Múzeum őrzi.

Maulbertsch mindig a színeket és fényhatásokat részesítette előnyben a kontúrokkal szemben. Effektusainak merész használata sok tekintetben már előre vetíti az impreszionizmust, és fontos ihletője volt a modern művészetnek. Maulbertsch életműve divatba jött: Oskar Kokoschka is lenyűgözte, a róla szóló monográfiájához (Garas Klára) ő írt előszót.

RADICS ÉVA

Balatontól a Tiszáig

A Balaton északi partjáról, gyermekkorom állandó és kedvenc nyaralóhelyéről címezem e sorokat Bécsbe, a *Napló* szerkesztőségébe. Különös távlatokat nyit meg már ez az egyszerű mondat is, pihenés közben is gondolkodásra serkentve.

A „teltház” Balatonról, amely bár messze nem kiürült, mint azt magyarországi sajtótermékek szerették/szeretik állítani, bár kétségkívül nem is ugyanaz, mint volt. Nem a természet és nem is az ember áll a középontban – még akkor sem, ha utóbbi kiszolgálására folyamatosan bővülő lehetőségeket kínálnak a parton nyíló újabb és újabb üzemek, vagy éppen a hírek szerint egyre komolyabb és láthatóan egyre tájidegenebb beépítések. Aligha csak a nosztalgia beszél sokunkból („Ó a Balaton, régi nyarakon...” – énekel ki gondolatainkból mégis egy kicsit Cseh Tamás), és aligha a fejlődés ellenségei azok, akik figyelmeztető jeleket azonosítanak. A Balatonhoz kötődő élmény meglete – ha jellegében más és más is – közös pont sokfelé szakadt társadalmunkban. Fontos lenne ezt az élményt még nemzedékek sorának továbbadni – az idők jeleire persze éppen úgy figyelve, mint a hagyományok megőrzésére. Nem véletlenül figyelmeztet az immár több évtizede a Salföldön élő festőművész és nagyszerű, a napi csatározásokon felülemelkedő – ezért ritkán hallható – gondolkodó, Somogyi Győző a *Magyar Demokrata*

hetilapnak adott interjújában: „A vízözönt Noé bárkája éli túl, nem Babel tornya.” Majd felteszi a kérdést: „Őn hol ülne szívesebben, egy szőlőlugasban vagy egy tűzforró üveg-tábla mögötti légkondicionált helyiségben? Ég és föld a különbség, ez tíz fillérbe kerül, annak a fenntartása meg százezrekbe. És az emberek mégis azt választják a reklám hatására. Nehogy azt higgyük, hogy a rendszer-váltás után kezdődött az agymosás, már a kommunizmusban elhitették az emberekkel, hogy mindenáron fejlődni kell, és ami régi, az rossz. A jobboldaltól a baloldallig mindenki vakon hisz a technikai fejlődésben, már ama gondolat is szégyen, ha valaki esetleg valami régít megőrizni akar.”

A modern technika újabb és újabb vívmányai lehetővé teszik, hogy a különösen elhúzóódó, megszakítás nélküli forráság elől menekülve a Balaton partjáról küldjem e néhány gondolatot 200 kilométerrel arrébb, néhány másodperc átfutási idővel. A technika egyre inkább szolgálja az embert – mondja az optimista, miközben egyre többen érezzük úgy, hogy magunk válunk szolgává (természetesen a szerző sem kivétel). Kiszolgáltatottjai vagyunk a fogyasztási felhívásoknak, az idegesítő álhíreknek, a megállás nélkül ránk öntött tragédiákról szóló információknak, az ép ésszel felfog-

hatatlannak tűnő gyűlöletkeltésnek. Kellemes pihenés és kikapcsolódás helyett is van min idegeskedni – mintha ezáltal többet tudnánk a világról, mint eleink néhány évtizeddel ezelőtt. „Szakértők” lettünk vírusokban, háborúkban, közgazdaságtanban, terrorizmusban, élsportban és minden egyéb másban – a közösségi média „demokratizmus” – persze alaposan kiválasztott témákban, irányultsággal és megszorítással – lehetővé teszi, hogy felületes, de legalább semmihez sem értő korunk hősei „kommentelők” osztyák át azokat, akik életükben valós és nem csak virtuális teljesítményekre is képesek voltak.

Ezen civilizációs folyamatok mellett eltörpülhet egy-egy választás eredménye. Még Magyarországon is, ahol megszokhattuk, hogy a voksolás élethalálharc – és gyakran valóban nem csak az adott politikai szereplők festik fel ezt a képet. „Árad a Tisza” – hallhattuk számtalanszor jelen kampány során, csak éppen azt nem tudtuk meg, hogy ez kinek és miért jó. Rendkívül sikeres, egy-személyes politikai termék megmutatkozását láthattuk/láthatjuk, egyben egy egészen példátlan méretű és intenzitású szekta megszületését a modern magyar politikában. Sosem látott példája jelent meg a balliberális értelmiség által évtizedek óta falra festett

„személyi kultusz” ördögének, a tiltakozást ugyanakkor ezúttal csak mérsékelten halljuk. Sőt, vannak, akik megmerítkeznek annak örömeiben: a fent jelzett szellemi kör egyik jelese, Csepeli György, az egykori SZDSZ-hez számos szalon kötődő szociológus, egyetemi tanár *Előrehozott advent* címmel és a következő szavakkal üdvözölte az új politikai szereplő fellépését: „Mozgalma emblémájaként jó érzéssel választotta Petőfi versét a gátját zúgva, bőgve áttörő Tiszáról. Walter Benjamin egy csodálatos passzusában ír a történelem angyaláról, aki velünk, emberekkel szemben, akik az események láncolatát látják, vihart lát, mely szétűt, és elpusztít mindent. Magyar Péter ennek az angyali pillanatnak az embere, mely bizonyosan 2024. június 9-én, az európai parlamenti választások végeztével a szavazóhelyiségekben elhelyezett urnák kibontásakor ér véget. Addig Magyar Péter fogja uralni a terepet, ha bírja energiával, jól pergő szavával, hibátlan testi megjelenésével.”

Kérdés, hogy a gátat áttörő Tiszáról álmódó felmérték-e egy esetleges újabb csatlódás a magyar társadalom jelenlegi kormányzattal kritikus részére gyakorolt hatását, netán a történelem helyett a pillanat embereiként az utolsó, bármilyen és akár milyen lehetőséget kihasználnák a vágató és esetleg hatalom felé guruló szekérre való felkapaszkodásra. NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

A szakemberek gázt találtak, amely megváltoztathatja a világot

A hidrogéngáz mindenütt van, csak hogy nem látjuk. Szagtalan, színtelen, és az okos felhasználása az egész emberiség számára óriási lépést jelentene előre. Egy albániai bánya egyik nagy üregében talált nagy mennyiségű hidrogéngáz arra ösztökélte a szakembereket, hogy máshol is kutassanak a gáz után. Úgy látszik, hogy valóban valami nagy dolognak vannak a nyomában. Meglehet, hogy mi is óriási zsákon ülünk, anélkül, hogy arról sejtelmünk lenne. A geológiai munkálatok néha nagyon veszélyes területeken zajlanak: a robbanásokkal kitörő vulkánoktól kezdve egészen az Antarktisz szakadékeinak fagyos mélységéig. A robbanásokat a kutatók igyekeznek elkerülni. Éppen ilyen Albániában a Bulqizë bánya, amely Tirana fővárostól északkeletre fekszik. Ahelyett, hogy értékes ásványok után kutattak volna, a robbanások eredete után kutattak – ami hidrogén volt, és amely megújítható energiaforrás lehetne, és megváltoztathatná a világot.

Mint ahogyan azt egy nem régi tanulmány a Science c. folyóiratban mutatja, a kutatók megtalálták a Szent Grált. Mélyen a föld alatt a kutatók ráakadtak egy kis medencére, amely úgy pezsgett, mint egy megvadult jakuzzi. Valóban nagyon intenzív volt, erősítette meg ezt B. Mucaku geológus, az említett tanulmány egyik szerzője a tiranai Politechnikai Egyetemen. A gáz kb. 84% hidrogén, és csak a Bulqizë bánya egyik szivárgásából származik, ahonnan évente legkevesebb 200 tonna gáz távozik el.

Manapság a hidrogén sok helyen talált alkalmazást, mint mellék energiaforrás, vagy egyenesen elektromosság forrása. Mindenesetre elő kell állítani. Sok gyártási módszer van, a napenergia segítségével a hidrogén vízből való elválasztásától, a vízpárából vagy metánból való kinyeréséig. Ezek a módszerek azonban

vagy nagyon drágák, vagy az üvegházi gázok felszabadulásával járnak, vagy mindkettő. Amellett az olcsó hidrogén a legfőbb követelménye a hidrogén ökonómiájának. Jelenleg semmi ilyesmi nincs. Ideális esetben a tiszta hidrogént lehetséges volna leghatékonyabban extrahálni a föld alól. Már 2012-ben az afrikai Maliban találtak egy óriási hidrogénnel teli üreget, azonban erre jóformán fel se figyeltek. Ettől fogva Európában, Dél-Amerikában és máshol is hasonló üregekre bukkantak.

A világ ismét valamivel közelebb van ahhoz, hogy a bolygó kevésbé legyen függő a nem megújuló energiaforrásoktól. A rejtőzködő hidrogén megoldás lehetne, mindenesetre meg kell találni a tározókat, ahonnan lehetne meríteni. Sok munkát kell elvégezni, állítja G. Ellis, geokémikus az U.S. Geological Survey testületéből. De a Bulqizë bányában, és máshol is tapasztalt leletek az optimizmust erősítik, hogy a föld alatt lehet annyi hidrogén, amely képes lenne a bolygót „meghajtani”. A hidrogén a leggyakoribb és legerjedtebb elem a világűrben, de megtalálni a Földön nem olyan egyszerű. Ha nincs megkötve más vegyületekben, akkor a hidrogén, mint színtelen gáz, mintegy észrevétlenül átcsúszik körülöttünk.

Az emberiség előtt már ismeretes, hogy a hidrogén évtizedek óta kiszivárog a bolygónkból a világűrbe. Kisebb gázszákok, égőláncokkal kísérve, világsszerűen találhatók. De mindig azt gondolták, hogy a felszín alatt csupán elenyésző mennyiségű anyag van. Eddig senki sem feltételezte, hogy a hidrogén nagy tömegben is felhalmozódhat. A nyersolajjal foglalkozó társaságok sem törődtek nagyon vele. Egyszerűen azért, mert nem volt érdeklődés iránta.

PALÁGYI I. GY.

Az ALFA GENERÁCIÓ a jövőtől való félelem és az életkedv között

A túlsúly és az elhízás egyre nagyobb a gyermekek és fiatalok körében

A legújabb tanulmányok azt mutatják, hogy a 10 és 19 év közötti fiatalok körülbelül 26%-a túlsúlyos. 2019 és 2021 között a rendkívül túlsúlyos (elhízott) gyermekek aránya Karintiában 20,7%-ról 26,2%-ra emelkedett. Az elhízottság súlyos egészségügyi problémákat okozhat.

A túlsúlyos fiatalok különösen fogékonyak a szív- és érrendszeri betegségekre, a magas vérnyomásra és a cukorbetegségekre. A német Robert Koch Intézet tanulmánya szerint az alacsony státuszú csoportokban a kövér gyerekek aránya 25,5%, a magasabb státuszú csoportokban már csak 7,7%. Különösen figyelemre méltóak az úgynevezett pszichoszociális stressztényezők.

A tanulók testkultúrája 2024-ben

Az osztrák tanulók körülbelül 55%-a minden nap vagy hetente többször sportol. A fiatal férfiak különösen lelkesednek a sportolásért, míg a fiatal nők körülbelül 40% sportol heti rendszerességgel.

Miért olyan elutasítóak a sporttal a szakmunkástanulók?

Míg a turisztikai szakemberek közel 70%-a hetente többször sportol, ez a szám

a fiatal kereskedelmi alkalmazottaknak csak csekély 40%-a.

Tanoncok a testkultusz és a testtudatlanság között

Tanulmányok szerint folyamatosan növekszik az alacsony testérzékenyséűek száma. Bár egyre több fiatal jelentősen testsúlyos, csökken azoknak a száma, akik magukat túlsúlyosnak vallják. Ellenőrizni kell, hogy ez összefügg-e a „Body-Positivity” trendjével. Az viszont aggasztó, hogy a testtudatos fiatalokat mozgásra nem az egészség, hanem elsősorban a jó megjelenés motiválja. Sokan még az egészségügyi kockázatokat is elfogadják, amikor fizikai vonzerejük növeléséről van szó.

Jól látható, hogy a fiatal férfiak adrenalinfüggők, őket erősebben vezérlik a narcisztikus indítékok, mint a fiatal nőket. Azok, akik a mindennapi életüket és a munkájukat fölöslegesnek, ingerszegénynek érzik, hajlamosak rendkívül kockázatos szabadidős tevékenységekre.

Mi mozgatja az „alfa generáció”-t és hogyan lehet őket megközelíteni, erről tartott szemináriumot Bécsben Prof. Mag. Bernhard Heinzlmaier a t-factory rendezésében.

-tes

Nagy-Britanniában rekordot döntöttek a magfúzió terén

Nemrég az egyik sajtókonferencián a Joint European Torus (JET- Közös Európai Torus) berendezés képviselői kísérleteikben sikerült a fúziós nukleáris reaktoron kinyerni 69.26 mega joule (16,49 kcal) hőt, csupán 0,21 mg hidrogén izotópjainak fűtőanyagából. Ez a mennyiség megfelelt kb. 2 kg kőszénnek. A JET berendezés Culham Centre for Fusion Energy, Oxfordshire, Egyesült Királyságban van, és 1983-ban helyezték üzembe. Ezt az eredményt tavaly októberben érték el; a teljesítmény 5 másodpercig tartott egy generált kísérletben. Ez az eredmény jelentős lépés a termonukleáris fúziós folyamatok működését illetően. A JET olyan berendezés, amely erős mágneses tér alkalmaz toroid alakú kamrában. Az esetek többségében a fúzióban előnybe részesítik a hidrogén két variánsát, a deutériumot és a tríciumot. A torus (anuloid) latin szóból származik, és kerek, dagadást, kidudorodást jelent. Ez a toroid tömlő a gumiabroncs, vagy a fánk alakját veszi fel.

Miért figyelemre méltó ez az eredmény? Az egész világon nagy verseny alakult ki az új, lehetőleg megújuló természetű energiaforrások iránt. A nukleáris energia sem kivétel. A nukleáris reaktorok két alapvetően különböző elven működnek. Az egyik a nehéz elemek atommagjainak hasadását használja ki, ezeket megalkotásuk kezdete óta 1942-től fokozatosan ipari színvonalra fejlesztették, magyar hozzájárulással (Wigner, Szilárd, Teller), és sok országban alapvető részét képezi az energia előállításának. Viszont a másik elven működő, a könnyű elemek atommagjainak az egyesülését alkalmazó reaktorok több évtizeden átnyúló igyekezet ellenére sincsenek használható állapotban. Mindkét folyamatban hatalmas hőmennyiség szabadul fel.

A kutatók rámutattak, hogy a hasonló tesztek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a nukleáris magfúzió az energia életképes tiszta, majdnem korlátlan forrása lehessen. A JET először 1986-ban az angliai Oxfordshire grófságban gyújtott lángot. Az ismert (oroszkalkotás) tokamak (tórus kamra mágneses tekercsekkel) elősegíti a hidrogén nagyon forró hőmérsékletű plazmába adagolását és a mágneses tér segítségével nagysebességre képes felgyorsítani. Ez a berendezés a nukleáris fúzió felté-

teleit tudja megvalósítani. Két könnyű hidrogén atomot képes egyesíteni egy közös atommá, ami által óriási hőenergia szabadul fel.

Az elmúlt negyven év üzemeltetésén keresztül a JET több mérőldkövet ért el a nukleáris fúzió területén, többek között ez volt az első reaktor, amely két keveréket alkalmazott deutériumot (egy neutronnal több hidrogént), és tríciumot (két neutronnal több hidrogént) 50/50 arányban, amely manapság standard fúziós eljárásnak felel meg. A deutérium és trícium fűtőanyag keverékkel képes dolgozni, egyesülésükkel hélium keletkezik és óriási mennyiségű energia. A „Képesek vagyunk megbízhatóan létrehozni fúziós plazmát ugyanazzal a fűtőanyaggal, mint a kereskedelmi erőművek, ami bizonyíték a szakterületen elért ismeretek előrehaladottságának, amiket az idők folyamán elértünk”, jelentette ki, Fernanda Rimini, a JET tudományos üzemeltetés főnöke. A leírt JET reakció azonban az utolsó lett. A projektet 2023-ban, röviddel a rekord teszt megvalósítása után használaton kívülre helyezték. A kutatók megkezdtek a reaktor nagyon igényes szétszerelését, amelynek 2040-ig kell tartania. Reméljük, hogy ez alatt megismerik a tokamak viselkedését a plazma robbanásai hatására és a belső tokamak struktúráját. Ugyanakkor ezek a tapasztalatok segítik a kutatóknak kifejleszteni a radioaktív hulladék biztonságos eltakarításának stratégiáját.

A JET öröksége továbbra is létezni fog az ITER-ben, a Nemzetközi Termonukleáris Kísérleti Reaktorban (ITER - latinul: út, jelentése International Thermonuclear Experimental Reactor); az óriási tokamak Dél-Franciaországban, amelynek beindítását a 2025-ös évre tervezik. Ez a projektum 22 milliárd dollárért nagyon hasonló fúziós stratégiát fog használni, csak nagyobb mértékben. „A JET egész létezése alatt figyelemre méltóan hasznos volt, mintegy előfokozat az ITER nagyberendezéshez”, nyilatkozta Pietro Barabaschi, az ITER főigazgatója. „Az elért eredmények egyenes és pozitív hatással lesznek az ITER projektumra, megerősíti a tovább haladás helyességét, és elősegíti a gyorsabb teljesítmény fokozását, mielőbb beindul az üzemeltetés”.

DR. PALÁGYI ISTVÁN GYÖRGY

Radics Éva újabb akadémiai elismerése

(ORF, Volksgruppen) A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) köztestületi tagjává választották Radics Éva kar-nagy-zenetörténészt. A Grazi Művészeti Egyetem nyugalmazott tanárát több évtizedes oktatói és kutatói munkája elismeréseként vették fel a testületbe – elsőként Ausztriából.

A nem akadémikus köztestületi tagok közé az akadémia elnöksége vagy az akadémiai tagozatok vehetnek fel tagokat. Ennek feltétele a doktori fokozat megszerzése, illetve magyar vagy külföldi szakmai elismerés. Radics Éva a Burgenlandban élő és alkotó zeneszerző, Takács Jenő életművének feldolgo-

zásával, műveinek jegyzékbe rendezésével szerzett doktori címet. 2017-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével, 2022-ben pedig az MMA művészetpedagógiai díjával tüntették ki.

A zenetörténész-pedagógus napjainkban is aktív kutatói, ismeretterjesztői tevékenységet végez. A Bécsi Napló május-júniusi számában jelent meg cikke a 200 éve született Anton Brucknerről, de kutatja az Ausztriában alkotó magyar zenetudósok, zeneszerzők életét is. Édesanyja nyomdokain, az UMIZ 1848-as és 1956-os ünnepségeinek szervezőjeként évtizedek óta a burgenlandi magyar kulturális élet aktív alakítója.

A megtalált paradicsom

– Élménytúra a Kálnoky-család őseinek földjén

A Bánffy-trilógia néven klasszicizálódtott *Erdélyi történet* című regényfolyamot ma az erdélyi – bizonyos vonzataiban a teljes magyar – arisztokrácia aranykora végének krónikájaként kezelik. A gyakorlatilag a trianoni pillanattig tartó történelmi regénynek minden bizonnyal jót tett a megíráshoz szükséges néhány évtizednyi távolság „felülnézete”, ezzel együtt az akkor már sok sebből vérző főnemesi világ egy része árulóként tekintett a szerző gróf Bánffy Miklósról, aki nem átalította kitenni az ablakba az arisztokratavilág szennyesét. A történet főszereplőinek jótékony „elmaszkírozását” célzó írói praktikák ellenére mindenki tudta, ki kit személyesít meg, a cselekmény alapvető hitelességét viszont semmi sem kérdőjelezte meg. Bánffy gróf révén pedig az olvasó egyszerre ítélhette el azt a „velejéig romlott” világot, illetve fedezhette fel a nemesi társadalom emberi dimenzióját.

Boris Kálnoky 2011-ben megjelent, *Ahnenland* című családregényének magyar változata *Őseim földje – A Kálnoky család története* címen látott napvilágot az MCC Press gondozásában. Fordítója Szász Csilla, aki „a könyv lelkisége és a szeretet, ami árad belőle” miatt vállalta a munkát. A mű ugyan nem vállalkozik hasonlóan széles merítésre, ám szeretetteljes szarkazmussal és öniróniával, felelősségteljes bennfentességgel enged be egy magyar főnemesi család több évszázados történetébe. A Kálnokyak történetének kanyarjai ezzel együtt Székelyföldről a Felvidékre át Bécsig b járták a magyar arisztokrácia elmúlt fél évezredének történelmét. A sokak számára a brit uralkodó erdélyi „földi helytartójaként” ismert gróf Kálnoky Tibor volt talán az első, külföldről Erdélybe visszatérő arisztokrata leszármazott, akiben életcélként fogalmazódott meg az ősök hagyatékának visszaigénylése és tovább éltetése. Míg ő a köveket rakta egymásra, állagmegórással, restaurálással, ingatlanok új identitásának keresésével volt elfoglalva, testvérbátyja, Boris a családtörténet nyomába eredt, nagyapja, a román hatóságok által az 1938-ban Erdélyből száműzött utolsó Kálnoky, Hugó útját követve.

A vérségi vonalon túl a szerző erőteljes szellemi rokonságot is érez és vall nagyapjával, aki az Osztrák–Magyar Monarchia első világháborút követő szétesése után az évszázadok során két ágra szakadt Kálnokyak nagy visszatérője a háromszéki Kőröspatakra, a család hajdani fészkebe. „Talán az én feladatom, hogy Hugó történetét elmeséljem” – fogalmaz az író unoka. „Ha megfelel Neked, ez egyben a földi paradicsom (vagy amit Te annak tartottál) története is kellene, hogy legyen, a három falu, Kőröspatak, Kálnok és Miklósvár története, valamint a családdodé, azoké, akik előtted jártak és akik utánad jöttek. Hosszú út lesz, Angliába, Tasmániába, a nürnbergi perekhez és Sisihez, Magyarország királynéjához, Washingtonba, Konstantinápolyba és Berlinbe fog vezetni, illetve több háborúba, mint ahányat meg tudok számolni. És mind ezt azért, hogy »visszatérjünk«.”

Lebilincselő út kezdődik ezzel, amelynek felrajzolásához elsősorban

családi levelek, levéltári anyagok, fotóliások kínálnak támpontokat. Történelmi töltetük, esetenként irodalmi értékük révén a dokumentumok maguk is képesek lennének folyamatos izgalomban tartani, hatalmas pluszértéket kölcsönöz azonban a szerző állandó, összefüggéseket kereső, magyarázó, értelmező készítése. Bár a történelmi párhuzamokat kereső, évszázadokkal ezelőtti magatartásformákat a jelenkorba átültető értelmezések sok esetben deklaráltan nem akarják meghaladni az „akár így is történhetett volna” fázisát, az olvasónak mégis az a benyomása marad, hogy történelemfelfogásában néhány puzzle darab most került igazán a helyére. A családregény hitelességét növeli az a leplezetlen őszinteség is, amellyel Boris Kálnoky beszél családjá egykori rang- és vagyonszerzési gyakorlatáról. „A borzalmas 20. század kezdetén” született Hugó nagyapa gyermekkorát a szerző szépnek látja. „Mindezt hősei házasságtechnikai virtuozitásának köszönheti. Olyanok voltak, mint az arisztokrata hozománypiac akváriumának cápái” – hangzik a kíméletlen helyzetértékelés.

„Az ember néha belép egy kapun, és nem is sejt, hogy mindent maga mögött hagy; kifelé már csak egy új világba vezet út” – mindezt a fiatal felnőtt koráig székelyföldi gyökereiről csak felületes ismeretekkel rendelkező Boris első kőröspataki hazalátogatása kapcsán fogalmazta meg. Hugó nagyapa hasonlóképpen járhatott, amikor a gyermektelen Kálnoky Ludmilla, a család székelyföldi ágának nagyasszonya – akkor már jó ideje kettévált a család „kuruc és labanc” ágra – őt szemelte ki a kőröspataki birtok örökösének. Egyetlen dolgot kellett megígérnie: soha nem adja el a Sepsiszentgyörgy közeli kastélyt. Akkor 1923-at írtak, és kisebb-nagyobb megszakításokkal az 1938 karácsonykor foganatosított kitoloncolásáig tartott Hugó harca a román hatóságokkal a végül soha meg nem kapott állampolgárságért, letelepedési engedélyért. De állandó ideiglenességben élve, idült pénzhányban szenvedve, a költségvetési lyukak betömése érdekében örült kezdeményezésekbe is belevágva Hugó végig tartotta magát a Ludmillának tett fogadalmához: a kastélyt soha el nem adta. És hazatalált, ahogyan rengeteg levelében fogalmazott, Háromszéken meglelte a földi paradicsomot. Közben nemcsak a Pester Lloyd című budapesti lap külsős munkatársaként követte kivételes érzékenységével a faszálódó világ történetét, hanem a gondolkodó, felelős ember aggódásával is. A harmincas évek derekától már családfőként, apaként is, a több mint teljes embert igénylő feladatok mellett sem kopott el benne a közéletiség iránti elkötelezettség.

A négy országban nevelkedő, felnőtt koráig magyarul egyáltalán nem beszélő Boris Kálnoky a Die Welt és a Die Presse című lapok budapesti tudósítójaként került Magyarországra, ma a Matthias Corvinus Collegium (MCC) médiaiskolájának vezetője. Édesapja, Kálnoky Farkas, és testvére, Tibor társaságában járt először ősei földjén, még a Ceaușescu-éra utolsó éveiben. „Korábban nem

tartoztam sehová, remek alapanyag lettem volna az európai polgár ideájához.” Kálnoky Hugó 2007-ben kezdett neki a szellemi hazába vezető utazásnak, a regény megírásának. „Gyakorlatilag gondolkodtam el azon, hogy Hugó a helyemben mit gondolt vagy érzett volna, amikor épp a saját gondolataimmal vagy érzéseimmel küzdöttem. (...) Mialatt őseim életét kutattam, Európára nem sejtett válságok törtek. (...) Így lehetett ez Hugóval és több más ősszel is, amikor világukat nagy megrázkódtatások érték. (...) A felfoghatatlan katasztrófák korában, ezt most már megértettem, Hugó keresztény hite volt az, amely támaszt és védelmet nyújtott a szélsőséges kísértésekkel szemben. Néhány régimódi elv adott neki erőt, hogy mindig ember tudjon maradni.”

CSINTA SAMU

Millenniumi bronz kapu
Pannonhalma, 1995, bronz
(fotó: Legeza László)

Varga-betűvel Mátyás király nyomában

Konferencia végeztével burgenlandi kollégával Pulkau városkáján át vitt az utunk. Ebédidő lévén betértünk a Fő-téren található vendéglőbe. Amíg megtörtént a rendelés, az asztalon lévő borajánlót kezdtük olvasgatni. Meglepetésünkre Corvinus bor szerepelt rajta. Megtudtuk, hogy Mátyás király Retz városa hódoltatása után (1486) megerősítette borkereskedése jogait. Ennek annyira megmaradt az emlékezete, hogy a borárusítás fellendítése céljából fiatal borosgazdák összefogtak a múlt század második felében és többfajta bor nemesítéséből új fajtát állítottak elő, amit Corvinusnak kereszteltek el. A leírásból egyöntetűen kitetszett Mátyás király emlékezete. Már pusztán kíváncsiságból is rendeltünk belőle, hogy megízleljük a magyar királyi bort. Az erre a vidékre jellemző fehér fajta lévén meg kellett volna találnunk, mivel is tűnik ki Matthias Corvinus a helyi borok közül. Keresésünket a fiatal pincérnőnek tártuk fel, aki, mint valami betanult leckét felmondta a borkártya szövegét. Ezek után nem maradt más hátra, mint megkérdezni tőle: ki volt az a bizonyos Matthias Corvinus? Kissé gondolkodóba esett, azután válaszolt: Azt hiszem, római légionárius.

Azóta is nyugtalankodik bennem ez az eredetien kifinomított beazonosítás; emlegetni is szoktam a pulkai jelenetet.

Nemrégiben szegedi barátom kirándulást tervezett Alsó-Ausztriába, és én hirtelenében Pulkaut javasoltam neki, mert a környék érdekességén és a városa szépségén túlmenően ott bukkantam Mátyás király nyomára. Mivel nem jutott el oda, gondoltam, hogy Mohamed és a hegy viszonylatában meglepem a ritka nevű nedűvel. Az internet világában nem is ígérkezett ez kivihetetlen vállalkozásnak. Pulkauban ugyan nem, de a közelében olyan pincészetre bukkantam, amelyiknek ajánlata között található a Matthias Corvinus nevű zöldszilváni is.

Mielőtt nyakamba vettem volna a több, mint egyórás autótutat, felhívtam a jeles pincészetet, jelezve, hogy a Corvinus fajtából szeretnék náluk vásárolni. A kimondottan német kiejtéssel be-

szelő alkalmazott elmondott ezt is, azt is, csupán arra a kérdésre nem adott választ kapható-e náluk a Corvinus. Nem, ilyen borfajta náluk nincs. Hát akkor hogyan lehet az, hogy éppen az ő pincészetük ajánlja ezt a különlegességet? – kérdeztem. Ő csak nemrég dolgozik ott, de biztosan nagykereskedői borkereskedéssel lehet szó. A főnöke külön megrendelésre állíthatta elő, mindenestre náluk, helyben nem forgalmazzák.

Tett ugyan néhány célravezetőnek tűnő utalást, de csak újabb kerülőkkel jutottam közelebb. Végül is megtudtam, hogy Corvinust bornagykereskedő vállalat tartja nyilván, és Bécsben négy fióküzletükben is árulják. Felhívtam ezek egyikét, s a szintén erős német kiejtéssel beszélő alkalmazott válasza felszabadított szorongásom alól: náluk van raktáron Corvinus.

Ezek után nem maradt más hátra, mint ismét felhívni a Pulkau melletti pincészetet, hogy beszámoljak kacsaringós utamról. Kellemesen érintett, hogy egyenesen a tulaj vette híváso-mat. Tulajdonképpen azt akartam előtte feltárni, ki volt Matthias Corvinus. Ezt már csak azért is véltem helyénvalónak, mert az új leírásban az olvasható, hogy az őstermelő csupa hálából keresztelte egyik zöldszilváni borát Corvinus cseh királyról. Nos éppen erre a tévedésre akartam felhívni figyelmét, ő azonban nem egészen bocsátkozott alkuba, említve neki, hogy Matthias Corvinus, azaz Mátyás Magyarország királya volt. Igen, de Csehországa is – tette hozzá. Ez valamelyest érthető is: a Weinviertelnek ez az észak-nyugati sávja Csehországgal határos, Magyarország viszont annyira távol esik, hogy kézenfekvőbb Mátyást cseh, mint magyar királyként említeni.

-de-

**Kellemes időtöltést kínál
télen-nyáron
a Csorna melletti Áldos Panzió
Farádon.**

H-9321 Farád, Győri út 18.
Tel./Fax: 00 36/96 535 000
E-mail: aldospanziofarad@gmail.com

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

MOSOLYOGJUNK

A Centrum Áruház Schuster úr személyében új főnököt avatott. Pár nappal ezelőtt még ő volt a futballválogatott 99. szövetségi kapitánya, ám az MLSZ gondolt egyet, és túladott rajta, így került Schuster úr vissza a kaptafához, akarom mondani, kereskedelembe.

– Hölgyeim és uraim! – kezdte székfoglaló beszédét. – Sok beszéd szégyenség, ezért rövid leszek. Mint önök is tudják, mától kezdve én vezetem a Centrumot.

– Éljen! – rikkantotta el magát Csacsener kolléga, és keze mintegy véletlenül az egyik pénztárosnő fenekéhez lapult.

– Köszönöm a bizalmat. Remélem, megfelelek az elvárásoknak, és kihúszom a szarból ezt az egységet is. Ha segítetek, sikerül – ugrott át tegezésre váratlanul a kapitány –, mert csak együtt, közös akarattal érhetünk el eredményt.

– Így van! – bólogatott Csacsener.

– Akkor gyertek utánam! – tűnt el Schuster úr a főnöki szentélyben. – Tekintsétek meg az áruház térképét! – mutatott sokatmondóan a szemközti falra. – Úgy szemre, közönséges mappa. Pedig a valóságban sokkal több annál: taktikai eszköz amennyiben itt-ott módosítunk rajta.

– Hát módosítsunk! – lelkenedezett az újságárus.

– Azért vagyok itt, sőt, reformálni fogunk – jelentette ki az újdonsült főnök. – Épp itt az ideje, hogy a kereskedelem is megújuljon kissé. Ami volt, elmúlt, ami lesz, csakis rajtunk múlik. Nem a párton, rajtunk, s ennek függvényében fogtok keresni is. Visszatérve a témához, valamennyi részleg színes lámpákat kap: zöldet, pirosat, kéket, amiket ehhez a térképhez kötünk. Ha gáz van, bekattintjátok a pirosat, a zöld jelzi a vásárlók rangját és így tovább. Jelszavunk, hogy minden vevő elégedett legyen, mert akkor máskor is tőlünk vásárol – fejtette ki terveit a lobogó hajú reformer. – Addig is kimonóba bújunk. Ebben van fantázia, nyugati divat, aztán... Khm, beszéljétek versben, ha szabad ajánlanom!

– Versben? – tátotta el száját a púpos gyorstalpaló.

– Miért ne! Legalább mi, kereskedők legyünk költőpártiak. Kérdés van? Nincs? Akkor hallgassátok meg legjobb ötletemet! Kezdjük a hetet a mosoly jegyében! Aki mosolyog, másokat is jókedvre derít, és a jókedvű vevő mindig költekezőbb. Mosolyogjunk a pénztárnál, a pult mögött, szívből és diszkrétan. A feltűnő mosoly irritál, a hangos bárdolatlan, mint a vigyor, illetve röhgés. Mi az, min mosolyogtok?

– De hiszen épp az imént... – kerekedett ki az újságárus szeme.

– No persze, csak hogy én nem vagyok vevő. Nekem nem kell udvarolni, ha szabad megjegyezmem... A következő hét az udvariasság hete, utána a gyorsaságé, egyszóval minden hétre tervezzünk valamit. Kérdés van? Nincs? Akkor hátra arc – kapta elő sípját az exkapitány –, vissza az áruházba! Te hol dolgozol? – fordult barátságosan a csinos pénztároslányhoz.

– A pénztárnál.

– Remek! Mától kezdve újságokat árulsz.

– És én? – hüledezett az újságárus. – Talán kasszás legyek?

– Eltaláltad. A modern kereskedő szükségszerűen sokoldalú, amennyiben versenyben kíván maradni. Elődöm, úgy látszik, nem sokat törődött ezzel, ezért is pang az üzlet. De majd mi rendbe hozzuk, ajaj, lesz még Budán kutyavásár.

Schuster úr tervei felbolygatták a boltot. Az újságárus még aznap a pénztárhoz került, a bútorrészleg az emeletre s a púpos manökennek.

– Jól van, fiúk, meg vagyok elégedve veletek – dörzsölgette kezét a találekony góré. – Ha erre sem harapnak, buddhistának állok.

Szerencsére haraptak, kivált a lányok mosolyára (lásd a mosoly hetét), noha akadtak azért zökkenők is. Csacsener úr például már a temetésen is mosolygott, majd kinevette a rendőrt, az adófelügyelőt, s tán még ma is mosolyog, ha időközben sittre nem vágják. A bútorosztály eladójának három foga hiányzott, emiatt legtöbb mosolya bágyadtra sikerült.

– Maga szabotál minket – magázta le Schuster úr szokatlanul gorombán. – Ha három napon belül nincs foga, a csecsemőosztályra helyezzük.

A második hét már valamivel sikeresebben indult (lásd az udvariasság hetét!). Áruházunk valamennyi tagja illő komolysággal mosolygott lefelé, hajlongott felfelé. Közben bekötötték a lámpákat, s a főnök nyugalma ezzel újra helyrebillent. Ha zűr volt, bekattintották neki a piros jelzőlámpát, a zöld jelezte a vevők méltóságát, amit Schuster úr azonnal ki is aknázott. Az elégedetleneket leszerelte, az erőszakosokat kicselezte, summa summarum, minden a legjobb rendben haladt. A bevétel ugyan csökkent, de hát istenem, a legolajozottabb kerék is csikorgó időnként. Fő a taktika, a szervezés, amely nélkül ma nemcsak futballozni, de kereskedni sem lehet. Egy nap harcsabajszú, szalmakalapos klienshez hívatják.

– Szeretném tudni, mi folyik itten – törölte meg homlokát ingerülten az „atyafi”. – Kérek egy fagyaltot, erre hármat adnak. Felkísérnek a lépcsőn, mintha vak vagy tolvaj lennék, ráadásul mindenki gazduramnak szólít.

– Miért, ellenőr?

– Én?

– Esetleg... khm... becsapva érzi magát?

– Nem, dehogy, csak a modoruk... ezek a kimonók... a gazduram...

– Ebben az esetben legyen máskor is szerencsénk. Berci, légy szíves, segítsd kivinni... khm ... a gazduram csomagját!

– Alászolgája! Kétségkívül vicces kedvükben vannak, de ha ez az alak hozzám nyúl, esküszöm, gatyába rázom magukat.

Schuster úr példamutatóan mosolygott. Sajnos nem sokáig, mert rövidesen a kereskedelemből is leírták. Hogy miért? Ki tudja? Talán a város új, 99. polgármestere, akit már kinevezése másnapján gazduramnak címeztek.

Tanulság: valószínűleg igaz az állítás, miszerint a párhuzamosak is találkoznak valahol. Kérdés van? Nincs? Akkor ezúttal mosolyogjunk mi, uraim!

RÁCZ KATALIN

A FOTÓS

A verebek hangosan csiviteltek a tavaszi napütésben. Gyuri az öreg szigeti ház tornácán ülve, önkéntelenül is felnézett a számtalan fecskéfészekre.

Még egy bő hónap, és itt lesznek, mosolyodott el. Tavasztól őszig naponta kétszer gyönyörködhetett a számtalan villás farkú madárka kirajzásában: a reggeli órákban és alkonyat felé. Ősz közeledtével egyre többen lettek, és Gyuri minden évben elcsodálkozott azon, hogyan fér el annyi kis élőlény ilyen kevés helyen.

Éppen fényképezőgépe akkujába gyömöszölt bele két ceruzaelemet. Kivette a működésképtelen akkut, és láss csodát, a két piacon vett ceruzaelem ugyanúgy működött a szerkezetet, mintha méregdrága eredeti akkumulátor lenne.

Ezt a trükköt valamikor öreg fényképész barátjától tanulta Sopronban, és most nagyon nagy hasznát vette, mert nem tudta volna megvenni az újat. Szokás szerint alig volt valami pénze.

Már régen nem reménykedett benne, hogy valaha is gazdag lesz, erre természetéből kifolyóan teljesen alkalmatlan volt. Egy barátja Móricz Zsigmond „Hét krajcár”-beli koldusához hasonlította, aki szerény kis vagyonkáját is megosztotta a szegényasszonnyal. A hasonlat kicsit sántított, mert Gyuri soha nem koldult. Munkáiért viszont olyan szerény fizetséget kért, hogy úgy tűnhetett, ő támogatja azt, akinek fotózik. Pedig igazi művész volt, nem egyszerűen csak fényképész. Kizárólag olyan helyeken állított ki, ahol nem kértek belépőjegyet, és soha egyetlen művétől sem vált meg pénzéért. Ingyen is csak ritkán osztogatta őket annak a néhány embernek, akiket igazán kedvelt.

Március 15-e volt. Éppen, mint 30 évvel ezelőtt.

Egy verőfényes vasárnap délelőtt a Baross úton sétált éppen, amikor Gergő, a szomszéd Józsi bácsi szeplős kisunkája felcsillanó szemmel lépett hozzá.

– Gyuri bácsi, nézze, mim van! – mutatott büszkén egy cipősdobozt tele kókardával. 30-40 darab is lehetett benne. – Minek neked ennyi, Gergő? – értetlenkedett Gyuri, majd rögtön támadt is egy ötlete: Oszd el a barátaid között, tűzzétek ki mindnyájan!

Gergő szeméből eltűnt az öröm, mintha kicsit a szája is legörbült volna. Gyuri megsimogatta a buksiját, majd továbbment.

Másnap nagypapája elmesélte, Gergő napokig gyártotta a kókardákat, hogy így jusson egy kis pénzhez, de egyetlenegy sem tudott eladni. Gyurit látva, felcsillant benne a remény, de ő is cserbenhagyta.

Gyuri befejezte a munkát, felöltözött, hóna alá csapott egy üveg bort, és ment a Baross útra, mint annyi éve már. Rítussá vált nála ez minden március 15-én, akármilyen idő volt is. Három éve alaposan meg is fázott a nyolc fokos, viharos, esős időben. Senki nem értette, miért nem maradt otthon, ő pedig magyarázat nélkül hagyta a dolgot. Elvégre mégsem mondhatta el, hogy lelke mélyén még mindig a szeplős kisfiút keresi, aki ma már nem tudna annyi kókardát készíteni, amennyit meg ne venne. Nagypapája, Józsi bácsi réges-régen meghalt, a házat is eladták.

Gyuri néha-néha, régi ismerőssel találkozáva, megkérdezte, emlékeznek-e Karcagi Gergőre, tudják-e, mi lett vele, de senki sem adott konkrét felvilágosítást róla. Néhány évvel ezelőtt Gergő egy régi osztálytársa úgy tudta, parlamenti képviselő lett belőle. Gyuri utána is nézett, de nem talált ilyen nevűt visszamenőleg három ciklusban sem. Máskor meg azt hallotta, jól menő üzletember, magas körökben mozog, és Koroncón lakik egy óriási palotában. Ez is vakláрма volt. Így aztán lassan-lassan feladta a kutatást, csak a március 15-i séta meg a remény maradt meg neki.

Furcsa dolog a lelkiismeret. Számtalan helytelen cselekedetünk van életünk során, akarva-akaratlanul megbántunk embereket, de előbb-utóbb túltesszük magunkat raja. Mindig akad azonban egy-kettő, általában nem is a legnagyobbak, melyek életünk végéig kísértének bennünket. Ilyen volt Gyuri számára Gergő.

A CBA előtt ott találta a hajléktalant. Már vagy öt éve mindennap ott ült, menetrendszerűen reggel nyolctól tizenkettőig és délután négytől este nyolcig. Órát lehetett volna igazítani hozzá. Mindegy volt, milyen az idő, az sem számított, a bolt nyitva volt-e.

Így, hatvan felett Gyuri már rég letett a reményről, hogy valaha is megszokja a szegénységet. Azt soha nem lehet megszokni. Naponta, óránként, néha percenként is betolakodik gondolataiba, megbénítja, és gúnyosan szembesíti azzal, amit éppen akkor pénz híján nem tehet meg. Talán ezért is vonzódott anynyira a hajléktalanokhoz. Lelke mélyén sorstársainak érezte őket.

Fogta a bort, odanyújtotta a hajléktalannak, és jó egészséget kívánt hozzá. Tudta, ez paradoxon, de nem törődött vele. Nem érezte felhatalmazva magát arra, hogy leszoktassa az alkoholról, hiszen annak már csak ez az egy öröme maradt az életben. Akkor meg miért akarná elvenni tőle? Ő maga sohasem ivott. Ha egyszer-egyszer kapott valakitől italt, az mindig a hajléktalannál kötött ki. Viszont erős dohányos volt, hiába próbálta, nem tudott leszokni róla. Ezért sem érezte úgy, hogy bárki felett is pálcát törhet. Etetni amúgy sem tudta volna. Abból nem futotta többre, mint amire magának is szüksége volt.

Aznapi sokáig maradt a belvárosban. Fotókat készített az ünnepnap eseményeiről az egyik kis internetes helyi lap számára. Már délután négy óra is elmúlt, mire hazaindult. A CBA előtt elhaladva, valami hiányérzet fogta el.

Másnap reggel a helyi napilapban a következőket olvasta: a Kossuth utcában, a CBA előtt holtan találtak egy hajléktalant. Szívéltelenségben hunyt el március 15-én. 43 éves volt, Karcagi Gergelynek hívták

BAZSÓ ÁDÁM

Aura

Hervadó virágok

Illatát iszom

Míg az est homálya

Forr a nárciszon.

GEREBEN FERENC

Olvasónaplómból

(Illyés Gyula az öregedésről)

2018. november 3. szombat

Visegrádi kikapcsolódásunknak – a szabadtéri fürdözések mellett – legfontosabb élménye **Illyés Kháron ladikájá**-nak elolvasása volt. Illyés esszé-regénye – nem hiába lelkesedett érte Réz Pál – klasszikus alkotás, egy tegnapi, választékos magyar nyelven írva. De lélektanilag is, nyelvileg is elbűvölő a realitása, ha falusiakat beszélget, vagy velük beszélget. A téesz által letarolt szőlőhegyen lejátszódó téli beszélgetésnek – a maga visszafogottságában – nemcsak a nyelvezete nagyszerű, hanem a szerző erkölcsi bátorsága is dicséretet érdemel: az 1969-ben megjelent kötetben szóvá teszi a falu és a mezőgazdaság tönkretételét, az erőszakos téeszésítést. (Az öreg parasztot meleg kályha mellé állították, de mégsem lépett be: ezért egyedül az ő szőleje van megművelve a meredek hegyoldalon.) Ezek csak epizódok, a szöveg alapszövege az öregedés biológiai, mentális tüneteinek: a szótévesztéseknek, felejtéseknek, ingerlékenységnek, a bőr és az arc elváltozásainak stb. esztétizált leírásából áll. Esztétizálja az elmúlást, a közelgő halált – ezzel próbál föléje kerekedni. (Illyés egy évtizeddel volt fiatalabb nálam, amikor ezt a könyvet közzé tette, halála előtt 14 évvel.) Vannak benne naplószerű feljegyzések: olvasmányokról (pl. arról, hogy Cicero mit ír az öregségről); egy bűnrossz könyvek sokaságát létrehozó öreg (fiktív vagy valóságos?) „írófejedelemnél” tett látogatásról; egy vidéki kastélyban berendezett látomásszerű öregotthonról; külföldi útiélményekről (*Cluny, Stratford*), stb. Mindegyiket átlengi az elmúlás szelleme. Az egykor virágzó szellemiségű és pompás épületeiről híres kolostor most rom, az angol kisváros pedig Shakespeare jól karbantartott mauzóleuma, de mindkét helyszín emellett magvas kultúrtörténeti elmélkedések ihletője. Közben kedves-bohókás történeteket olvashatunk az öregedő írók zsugoriságáról, kicsinyes kuporgatásáról. Ebben *Arany, Vörösmarty, Berzsenyi, Szabó Lőrinc* (sőt név nélkül *Németh László*) épp úgy érintett, mint *Csehov és Baudelaire*. A szabályt erősítő ellenpélda: *Ady*, aki szórja a pénzt, amit neki is borraivalóként „vetettek oda”. (94. p.) Meglepett az erős kifejezés, de Illyés tovább részletezi az írói „mecenatúrával” kapcsolatos véleményét: „*Kiáltó azok példája, akik ún. mecénások pókhálózatának repültek. (...) A modern korok mecénásai közönséges pénzkölcsönzők, még pedig a gyanúsabb eresztésből: lelki szolgáltatással veszik vissza, amit adtak, gyakran évtizedekig szedve az uzsora kamatot. Évtizedekig?*” (95.p.)

Az esszé-regény olvasása során sokféle megközelítésben öregedhetünk együtt Illyéssel. Például felveti, hogy az írók, korosodván, szeretik megkettőzni én-jüket: Kosztolányi *Esti Kornél*, Krúdy *Szindbád*, (Márai pedig *Krúdy?*) alakjába rejti át magát. Vajon így tárgyilagosabban ábrázolhatják öregedő én-jüket? Eltöpreng azon, hogy Európa hatalmas építményeit miért épp agastyán pápák, öreg fejedelmek kezdték építtetni. Ha az ember az öregedésről elmélkedik, van még két kihagyhatatlan téma: a kihunyó szexualitás, valamint a val-

lászóság. Mindkettő szerepel Illyésnél is. Saját magát is leleplezi, ahogy fájós derekával a szépjárású fiatal nők után fordul, és beszámol az öregurak nagyhangú, a múlt kalandjait felidéző adomázásáról is. Cicerót citálja nem túl nagy meggyőződéssel, aki az idős korban az altesti szenvedélyektől való megszabadulást ünnepli. A vallási dimenziót (talán túlságosan is) hangsúlyozott nem hívő álláspontból veti fel. Többször is emlegeti a Bibliát, és értelmezni próbálja az Ószövetség pátriárkáinak matuzsálemi életkorát. De ami lényegesebb: szerinte a kereszténység az egyetlen vallás, amely nem törődik bele az elmúlásba: „*A biblia embere örök életre teremtődött.*” (121.p.) És a Paradicsomba egy almáért eljátszott öröklétet a teremtő saját fia feláldozásával állítja vissza. A kereszténység forradalmi tette annak hirdetése, hogy „az élet jogos!” (122.p.) Ugyanakkor a kereszténység megnehezíti az öregkort: mert ha az örök élet nem csak jogos, hanem kötelező, akkor a végső életszakasz az utolsó (szorongásokkal teli) alkalom arra, hogy elkerüljük a kárhozatot és lelkünket az üdvösség felé irányítsuk. A többször is emlegetett albigensek (katharok) felfogása közelebb áll Illyéshez (drámát is írt róluk!): azért kell élni hagyni az embereket, hogy öregségük utolsó szakaszában elérjék a Krisztushoz méltó tökéletességet, amire a fiatalabb korban különben is képtelen az ember. De leginkább az ókori görögök idillikus öregkora, erkölcsi parancsolatok nélküli világa, csínytevéseket is elkövető Olümposza áll közel hozzá. „*A túlvilágot úgy felfogni, mint a helyes és erkölcsös magaviseletnek valami eszményi birodalmát – egyik fő akadály, hogy ma a túlvilágban hiessünk. (...) A túlvilág csak olyan lehet, mint mi. Meghosszabbított élet. Az öregek előőrsként bandukolnak feléje.*” (219-220.p.)

Félte az idejét: „*sajnálom az üresen elfutott órákat*” (108.p.). Egyre többször unatja a társaság is, és akkor valamilyen ürüggyel otthagyja. „*Nem ma ébredtem rá arra a fején álló tényre: számomra az az óra értékes, melybe én töltöttem valami értéket; melyet én tettem értékesé...*” (108.p.) (Hát igen, ez nagyon ismerős vélekedés!) És ezután egy erősen szekularizált gondolat következik: az öröklétben való hitre (azután ezt hiedelemre javítja) nekünk már nem imával kell készülni, hanem „*hasznos tevékenységgel*”, valamint „*minden pillanatunk tartalmasításával.*” (109.p.)

A könyvnek van egy nagy rejtélye: a vége felé a szerző vajon miért tette bele Lukács Györgvéknél tett látogatásuk történetét, ráadásul dátumszerűen (1968. április 22.), holott egyetlen más fejezetet sem keltezett? Persziflázs ez, vagy hódolat az időskori alkotóerő előtt? Vagy egyszerre mindkettő? A társaságban lévő francia házaspár miatt a beszélgetés franciául zajlik. A 83 éves Lukács nem fogadja el a Sorbonne-on tartandó előadásra szóló meghívást, mert nincs ideje: három könyvet akar még megírni, plusz az életrajzát.(!) Illyés kérdésére, hogy mi tartotta meg „ilyen eleven-ségben, ilyen hitben”, azt válaszolja: „*Az tart meg, hogy nincs benső életem. Mindennel foglalkozom, csak a lelkemmel*

II. világháború áldozatainak emlékműve, Kecskemét, 2000 (fotó: Legeza László)

JELLEN SZÁMUNK KÉPEI

Az utolsó kérdéssel kezdem, amit ottlétemkor feltettem neki. Rieger Tibor (1940), a neve német, ezért alkotásait tekintve kikíváncsozott belőlem a kíváncsiság, kinek tartja magát? – Természetesen magyarnak. Hogyan lett magyarrá?

Apai ágon Temes vármegyét, anyai in a Felvidéket említi. Mindkettő az alföldi Csépán találkozott; apja viszont a Felvidékre, ahol Alistán, majd Királyfiakarcsán vállalt jegyzői állást, ahonnan a mosonmegyei Levélre telepítették ki őket. További életvitele akkor is átlátható, ha nem bocsátkozunk részletekbe. Egy állomását azonban nem lehet kihagyni: a győri Bencés Gimnáziumot. Végül a meggyőződésből fakadó válasz: minket a magyar történelem, a közös sors tett magyarrá. Olyan történelmünk van, amikor csak az igazságot kell mondanunk, és ez elég.

Életútjának eligazítója az a gyermekkori kecske, amit tejelésből tartottak, a legeltetéskor játszó- és

beszélgetőtárs vált belőle. Ennek megmintázása avatta szobrásszá, olyannyira, hogy később kisplasztikaként bronz alakot is formált belőle.

Rieger Tibor lélekbe látó művész: elég, ha csak Teleki Pál, József Attila és Mindszenty szobrát vesszük szemügyre, sugárzik belőlük az a lelkület, amit alkotójuk vitt beléjük. Köztéri szobrai pedig a magyar történelem hordozói. Időtlen idő az államalapítástól a koronázó paláston át a mosonmagyaróvári 1956-os emlékműig. Az örökké tanuló tökéletesedés az európai kultúra hordozójává avatta. A Pannonthalmára készült Milleniumi kapu a román-gót s egyben a reneszánsz világából üzen. A kecskeméti hősi emlékmű pedig tagadhatatlanul az ókori Rómába utal; akárcsak ha a Via Appia síremlékei köszönnének ránk.

Rieger Tibor tudja, hogy még a művészet is véges, mégis az örökkévalóság igényével alkot.

LITERATUS

nem foglalkozom soha.” (223.p.) Abban hisz, hogy „*a szocializmus felépíthető, megmenhető. Jól érzi magát: érzi a fejlődést.*” Aztán nagy hévvel mondja: „*A szocializmus kompromittált szavait nem eldobnunk kell, hanem megtisztítanunk. A szocialista realizmust például ismét használható fogalomná kell tenni. Tartalma nem az, amit Zsdánov adott neki.*” (224.p.) Hanem: amit Gorkij példája mutat. Önbírálatot kell gyakorolni, stb. Illyés záróbekezdéséből: „*Nem lehet bizonyos fajta hódolat nélkül szemlélni nagy karosszékeiben a kis termetű embert. A beszéd heve verejtéket csal arcára. Nem törli le, nem észleli. Háta mögött közvetlenül a nagy könyvespolc...*” (225.p.)

Igy beszélget Illyés Gyula (háta mögött az Egy mondat-tal), és Lukács György (háta mögött – a könyvespolcon kívül – sok mindennel, köztük egy nemrég leírt másik mondattal: „*a legrosszabb szocializmus is jobb, mint a legjobb kapitalizmus*”). Lukács itt tart 1968 tavaszán is, amikor már virágba szökkent a prágai tavasz, amely a „létező szocializmus” fa-

laít döntögeti. Lukácsról lerí, hogy ami Európa keleti felét illeti, kicsúszott az időből, és hogy öngerjesztő módon csak voluntarista teóriáinak foglya. (Az igaz, hogy közben Párizsban meg „divatba jött”) Illyés a konkrét szituáció érzékletes leírásába rejtette véleményét, abba a „bizonyos fajta hódolat”-ba sok minden belefér... Az változatlanul talány, hogy az 1969-ben megjelenő könyvben (amikor már a prágai tavasz letiprása után vagyunk) hogyan maradt benne ez a rész. Talán a szerkesztő, Domokos Mátyás és a szerző közös fricskájaként?

Az utolsó, több motívumból összeálló lírai fejezet fő gondolata: a „jó halálra” fel kell készülni. De „jól” meghalni, a hozzátartozók felől nézve, nem lehet: ez mindenképpen felfordulással jár, mondhatni teljesen cselekedet. „*A magára adó öreg egyik legszebb elégtétele az elmúlás megaláztatásával szemben, ha távozása rettenetét környezete számára tompítani képes. Ezt szolgálják ezek a sorok.*” (230.p.)

*

A napló folytatása a következő számban.

Kazinczy Ferenc szellemében

(Gondolatok Kováts Dániel könyvét olvasva)

„Közelebb Kazinczyhoz” – ad életre szóló programot, hív föl nem kevésbé életre szóló megismerő törekvésekre, jelöl ki könnyűnek aligha minősíthető feladatot, vonja le életének és olvasmányainak beszédes tanulságát Kováts Dániel. „Névjegye” szerint nyugalmazott főiskolai tanár, a sátoraljaújhelyi székhelyű Kazinczy Társaság alapító elnöke, helynévkutató és Zemplén megyét illető helytörténész, legendás tanár-személyiség és megszámlálhatatlanul sok könyv szerkesztője, az anyanyelvi mozgalom fáradhatatlan munkása, az anyanyelvi versenyek több évtizeden át zsűriző tagja. A mondatot be kellett már fejeznem, így nem sorolom tovább a szóban forgó irodalom- és művelődéstörténész munkaterületeit. Mindez mindenekelőtt Kazinczy Ferenc életével és sokrétű munkásságával kapcsolódik össze, hiszen a Petőfi Sándortól megrendítő versbe foglalt széphalmi költő-író tevékenységének területeit hasonló bőséggel lehetne sorolni: költő, útleíró, szerény birtokkal rendelkező, időjárású csapásokkal sújtott birtokos, vármegyei tisztviselő, iskola-felügyelő, négy éven át a sátoraljaújhelyi református gyülekezet világi elöljárója, a világirodalom klasszikusainak fordítója, a magyar régiség bűvára, felfedezője és kiadója. S nem utolsósorban huszonöt kötetnyi levelezésével 1780 és 1831 között a magyar irodalom mozgatója, szeletvető és vihart arató, megnyugvást nem ismerő szervezője, nyelv- és ízlésűjítő, a képzőművészeti gondolkodás népszerűsítője, folyóiratok kiadója, költő/író-társainak buzdítója. Így ő fedezte föl a magyar irodalom számára a nehezen mozduló Berzsenyi Dánielt, segített Csokonai Vitéz Mihálynak és Kölcsey Ferencnek az önmagára lelésében.

Ilyen-módon természetesnek vélhető, hogy a sokáig Sárospatakon oktató, eredetileg angol–magyar szakot végzett Kováts Dániel munkásságának, érdeklődési területének középpontjában ott leljük Kazinczy Ferencet. Csakhogy Kazinczy Ferenc munkássága óta, nem utolsó sorban, az ő hatására nagyot fordult a magyar nyelv és irodalom sorsa. Mainap-ság Kazinczy művei – sajnálatos módon – már csak azért is kiszorultak a tantervekből és a tankönyvekből, mert egy részük olvasásához lábjegyzetek szükségessé váltak. Az alapszókincs persze nem avult el, de a nyelvújítás során több olyan szó született, melynek használata már a születés pillanatában vitatott volt. Az a fajta felvilágosodott eszmeiség és érzelmes-ségre alapított magatartás, mely áthatotta Kazinczynak és kortársainak műveit, az a műveltséganyag, amelynek ők még birtokában voltak, az a fajta gondolko-

dás, amelynek erejével ellen tudtak állni az egységesítő bécsi törekvéseknek, történelem, nyelvtörténet, irodalomtörténet lett. Mindez lenyűgözi a korszak kutatóit, közelebb kerülhet hozzá néhány, a fáradozást nem megtakarítani akaró művelt érdeklődő is. Ugyanakkor annyi sok magyarázatot, „fordítást” igényelne, hogy a szakemberek egy része is megriad a talán tudományosnak nem mindig nevezhető, de feltétlenül szükséges honismereti, népszerűsítő feladatoktól.

Kováts Dániel vállalta ezt a feladatot, és tudományos alapossággal látott neki, hogy akár egy Kazinczy-emlékhelyet ápoló faluban, akár egy sátoraljaújhelyi középiskolában, vagy tudós konferenciákon beszéljen arról a költőről, íróról, értekezőről, aki sosem engedett a színvonalból, és mindig szem előtt tartotta a népnevelés, az iskoláztatás, a kultúrageragapítás kérdéseit. Kováts Dániel népszerű, jól jegyzetelt kiadásban tette közzé Kazinczy Ferenc *Erdélyi levelek* című útleírását, melyben Kazinczy (amint azt másutt is megtette) kifejti véleményét, egyrészt a népleírás szükségességéről (nemcsak a magyarok, hanem a szászok és románok etnográfijának megírását is hasznosnak véli), másrészt ama véleményének adva hangot, hogy a műveltség embernemesítő hatásra képes, minden népet meg kell ismertetni a saját nyelvével, a maga művelődésének lehetőségeivel, és akkor majd jobban meg fogják egymást érteni. Kováts Dániel kezdeményezője lett két zárándokútnak is. Összefogva munkatársai-val végigjárta Erdélynek azokat a helyeit, ahol 1816-ban Kazinczy megfordult, ahol baráti erdélyi családoknál vendégeskedett. Erről az útról jó fényképekkel színesített kötetben számolt be, összevetvén a Kazinczy-leírásokat a mai helyzettel. A másik zárándokút a *Fogságom naplója* színhelyeit kereste föl. Mint ismeretes, Kazinczy, aki messze nem volt forradalmi szellemiségű alkotó, ellenben haladó gondolkodású szerkesztő, aki a maga módján küzdött a lelkiismeret, a szólás-írás és a gondolkodás szabadságáért. Mert lemásolta a maga számára a magyar jakobinusok kátéját, letartóztatták, pörbe fogták és halálra ítélték. A királyi kegyelem ezt változtatta át bizonytalan ideig tartó börtönfogságra. A szabadulása napjáig Kazinczy 2387 napot töltött cseh, osztrák és magyar börtönökben; Spielbergben, Kufsteinban és Munkácsban. Fogságát – mondhatni – végigdolgozta, írt, olvasott, fordított, amennyire a körülmények engedték, a maga fabrikálta egyszerű eszközökkel, titokban, rejtve tevékenységét a börtönőrök előtt. Kováts Dániel és kis csapata ezt az utat is végigjárta, a börtönökből múzeumok lettek, a börtönben dolgozott kéziratokból hasonmásban kiállítási tárgyak. A múlt és a jelen még inkább szembeszököen mutatkozott, a renovált-restaurált épületek kevésbé emlékeztetnek régi voltukra. Ezt Kazinczy remekműve őrizte meg számunkra. Kováts Dániel képekkel illusztrált tárgyszerű beszámolója a mai életet szembesíti az 1795-1801 közöttivel, eképpen hozza emberközbe mindazt, ami a más féllel szembe és rettegésekhez szokott XX–XXI. századi ember számára kissé idegennek tűnik. A *Fogságom naplója* min-

den szereplőt a maga nyelvén beszéltet, és megismertet azzal a Kazinczyval, aki rabként is képes rácsodálkozni a természeti szépre, aki nem hagy föl könyvek gyűjtésével-olvasásával, aki az otthonról kapott pénzen vett élelmet és jóféle italt megosztja rabtársaival. Kováts Dániel előadásában szembesül a két korszak, e két korszak embereinek eltérő szemlélete. Ugyanakkor emléket állít (ahogy Kölcsey Ferenc mondta emlékbeszédében) egy „borzasztólag szép” pályának.

Általában jellemző Kováts Dániel tudósi beállítottságára, hogy egyrészt ismerteti pályatársai munkáit, közvetítvén a tudósi értekezések és az érdeklődő hallgatók között, másrészt a Kazinczy-pálya olyan, aprónak tetsző részleteit vizsgálja alaposabban, amelyek jórészt elkerülték a kutatás figyelmét. Nemcsak interpretálja a mások kutatásait, nemcsak népszerűsít (bár amilyen tapintattal teszi, amilyen érdemes előadó módján beszéli el, ez önmagában megnöveli értékét), hanem kutat és összegezt, kiemel és hangsúlyoz. Mindmáig megkerülhetetlen Váczy Jánosnak még a XX. század elején kiadott Kazinczy-élet-rajza, amelynek csak első kötete jelent meg, a második kötetnek kb. fele elkészült, de kéziratban maradt. A kéziratot tette közzé Kováts Dániel az akkor általa szerkesztett, igen színvonalas Széphalom Évkönyv egymást követő kötetében. Majd a nagyszabású vállalkozás, a Debreczeni Attila főszerkesztésével megjelent kritikai kiadás számára a teljes anyagot sajtó alá rendezte, alapos tájékoztató utószóval látta el.

Töredékét soroltam föl Kováts Dániel kötete kisebb-nagyobb tanulmányainak, amelyeket az irodalomtörténet ugyanúgy hasznosíthat, mint a helytörténet. Igen fontosnak tartható, hogy a kisebb közösség számára is legyen olyan tájékoztató pont, ahonnan a nagy(obb) közösségre láthat. Kazinczynak számos faluban, községben, városban vannak emlékhelyei, megemlékeztek róla emléktáblával szoborral, jeles napok alkalmából koszorúzással vagy életművének ismertetésével. Ezek sugalmazásával, előadásaival Kováts Dániel sok helyütt volt jelen. A Kazinczy-kultuszt, a Kazinczyra emlékezést erősítette, a művelődés és a nyelv elkötelezett költőjét, íróját, a magyar nyelv elkötelezett művelőjét mutatta be iskolákban, nyári egyetemeken, ünnepélyeken. Könyve ennek a tevékenységének is dokumentuma, beszámoló egy életről, amelynek Kazinczy eszméi, magatartása, személyisége vezérfonalul szolgáltak. Könyve érdekes olvasmány, tanulságos és fontos, a kutatásokban tovább hasznosuló írások gyűjteménye.

Kováts Dániel, Közelebb Kazinczyhoz. Eszszék, tanulmányok, előadások. Kazinczy Ferenc Társaság, Sátoraljaújhely-Széphalom, 2021, 240 lap.

FRIED ISTVÁN

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at

<https://www.becsinaplo.eu>

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich.

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Lengyel Ferenc, Martos Péter, Másréti Kató Zoltán, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölskey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Koložsvár), Cs. Varga István (Eger), Fried István (Budapest), Friedrichné Iregy Annamária (Hamburg), Katona András (Szeged), Keszég Kornél (Berlin), Máté László (Kassa), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Palágyi István (Prága), Reményi György (Grenoble), Rumpler Diána (Bécs), Szabó Zsuzsa (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Tomó Margaréta (Szabadka), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 20,- Euro, Magyarországon 5500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekey, Oakland, CA
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc.
San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd.
Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237

Hollandiában: Deuten-Makkai Réka

E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com

Tel.: 0031 6 144 250 84

IBAN: NL81 INGB 0002304058

Kanadában: Pannonia Books Ltd., Toronto,

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237.
Bankátutalás: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Ria Meszlényi, Basel,

E-mail: ria.meszlényi@gmail.com

Tel.: 061 331 11 38, Mobil: 076 468 05 20

PostFinance, Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 0900 0000 1550 8825

5, BIC: POFICHBEXXX

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24

Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Tomó Margaréta

E-mail: margareta.tomo@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária

E-mail: mariabenyak@gmail.com

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat (fájlokat) nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda

H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.

Népzenetábor a BMKE keretében

A Burgenlandi Magyar Kultúregyesület (BMKE) július 8. és 11. között népzenetábort szervezett Őrszigetben. A tábor ideje alatt 26 kezdő és haladó, fiatal és felnőtt fejlesztette népzenei tudását. A tábor tematikáját szilágysági és kalocsai gyűjtések adták. A tanultakat nyilvános koncert keretében mutatták be a népzenei színpadon.